

**KATSAUS TURVAVERKOTTOMIEN NAISTEN
ASEMAAN SOMALIASSA**

28.12.2018
Maatietopalvelu
Julkinen teemaraaportti

Tiivistelmä

Katsauksen tarkoituksena on kuvata naisten ja erityisesti turvaverkottomien eli sellaisten naisten asemaa Somaliassa, jotka elävät ilman perheen tai avioliiton tarjoamaa suojaa, sekä heihin kohdistuvia oikeudenloukkauksia. Lisäksi katsauksessa käsitellään yleisesti naisten asemaa somalialaisessa yhteiskunnassa.

Naisiin ja tyttöihin kohdistuu monenlaisia oikeudenloukkauksia ja syrjintää Somaliassa, joka on maailman epätasa-arvoisimpia ja vaarallisimpia paikkoja naisille. Patriarkaalinen ja hierarkkinen klaanijärjestelmä vaikuttaa yhteiskunnan joka osa-alueella.

Yleisiä tyttöihin ja naisiin kohdistuvia oikeudenloukkauksia Somaliassa ovat seksuaalinen ja sukupuolittunut väkivalta, tyttöjen ja naisten ympärileikkaus sekä varhaiset ja pakkoavioliitot. Seksuaalisen väkivallan tapaukset ovat aliraportoituja, sillä niihin liittyy vahva sosiaalinen stigma ja uhrin pelkäävät kosta. Maan sisäisesti siirtymään joutuneet sekä vähemmistöryhmiin kuuluvat tytöt ja naiset ovat erityisen haavoittuvia seksuaaliselle ja sukupuolittuneelle väkivallalle. Al-Shabaabin hallinnoimilla alueilla esiintyy tyttöjen ja naisten pakkoavioliittoja al-Shabaabin jäsenten kanssa, ja järjestön jäsenet syyllistyvät myös seksuaaliseen väkivaltaan.

Somalian oikeusjärjestelmä on yhdistelmä perinteistä tapaoikeutta (xeer), islamilaista sharia-lakia ja perustuslaillista oikeutta. Kaikki viralliset oikeusjärjestelmät ja instituutiot ovat miesten johtamia ja voivat aktiivisesti syrjiä naisia. Myös kaikki perinteiset klaaninvanhimmat sekä tuomarit ovat miehiä, minkä vuoksi tapaoikeus tarjoaa harvoin puolueetonta ja tehokasta oikeutta naisille.

Vaikka yhä useampi nainen toimii olosuhteiden pakosta perheensä pääasiallisina elättäjinä, naisen elämä Somaliassa ilman minkäänlaista miespuolista turvaverkkoa on vaikeaa. Kodin ulkopuolisen työskentelyn lisääntyminen on johtanut naisten suurempaan haavoittuvuuteen hyväksikäytölle, seksuaaliselle väkivallalle ja raiskauksille. Klaaniverkoston olemassaolo voi tarjota yksinäiselle naiselle jonkintasoista suojelua, mutta nykyisessä turvallisuus- ja humanitaarisessa tilanteessa klaanien on yhä vaikeampaa suojella jäseniään.

Katsauksessa on käytetty erilaisia julkisia lähteitä, kuten kansainvälisten järjestöjen ja eri valtioiden tuottamia raportteja ja tutkimuksia sekä näitä täydentävää uutismateriaalia, joka on ollut Maahanmuuttoviraston saatavilla raportin kirjoittamishetkellä.

Abstract

This report is an overview on the situation of women and particularly women living without a safety net provided by family or marriage in Somalia and infringements against them. Furthermore, the report takes a brief look at the overall situation of women in the Somali society.

Women and girls are subjects of a variety of infringements and discrimination in Somalia which is one of the most unequal and dangerous places in the world for women. The patriarchal and hierarchical clan system affects all parts of the society.

Typical infringements against women and girls in Somalia include sexual and gender-based violence, female circumcision and early and forced marriages. Sexual violence is underreported due to the social stigma it carries and the fear of revenge. Internally displaced women and girls and female members of minority groups are especially vulnerable to sexual and gender-based violence. In the areas controlled by al-Shabaab, the group subjects women and girls to forced marriages to their members and also commits sexual violence.

The legal system in Somalia is a combination of customary law (xeer), Islamic Sharia law and constitutional law. All official legal systems and institutions are run by men and can actively discriminate against women. Also, all traditional clan elders and judges are men, which is why customary law rarely offers impartial and effective justice for women.

Although, more and more women are the main bread winners of their families out of necessity, the life of a woman without any kind of male safety net is difficult in Somalia. The increase in women working outside the home has led to the increase in their vulnerability to abuse, sexual violence and rape. The existence of a clan network can offer some level of protection to a single woman, but at this current security and humanitarian situation it is increasingly difficult for clans to protect their members.

The report is based on different public sources, such as reports and studies published by international organisations and different governments and complementary news material, which the Finnish Immigration Service has had access to at the time of writing of this report.

SISÄLLYS

1.	Johdanto	4
2.	Naisten asema Somaliassa	5
3.	Naisiin kohdistuvat oikeudenloukkaukset	10
3.1.	Seksuaalinen ja sukupuolittunut väkivalta	11
3.2.	Väkivalta	16
3.3.	Haitalliset perinteet.....	16
3.4.	Ihmiskauppa.....	17
3.5.	Al Shabaabin tekemät oikeudenloukkaukset	18
3.6.	Avioliittokäytännöt ja niihin liittyvät oikeudenloukkaukset.....	19
4.	Lainsäädäntö ja oikeuskäytäntö	22
4.1.	Somalimaa	25
4.2.	Puntmaa.....	26
5.	Suojelu ja tuki oikeudenloukkausten uhreille	28
6.	Yksinelävien naisten asema Somaliassa.....	31
	Lähteet.....	35

1. Johdanto

Tässä raportissa tarkastellaan naisten ja erityisesti turvaverkottomien, eli sellaisten naisten asemaa Somaliassa, jotka elävät ilman perheen tai avioliiton tarjoamaa suojaa, sekä heihin kohdistuvia oikeudenloukkauksia. Näitä ovat esimerkiksi seksuaalinen väkivalta ja tyttöjen ja naisten ympärileikkaus sekä al-Shabaabin tekemät naisiin ja tyttöihin kohdistuvat oikeudenloukkaukset kuten pakkoavioliitot. Raportissa tarkastellaan naisten asemaa Somaliassa niin kulttuurin kuin lainsäädännön kannalta sekä haasteita, jotka liittyvät yksin elämiseen somalialaisessa kulttuurissa.

Vuonna 2014 YK:n väestörahasen toteuttama laaja tutkimus arvioi Somalian väkiluvuksi noin 12 316 000 ihmistä, joista noin neljäsosa oli nomadeja (3 186 000) ja noin 42 % (5 216 000) asui kaupungeissa, ja loput 2 800 000 asui maaseudulla.¹ Tutkimuksen mukaan väestöstä miehiä oli 51 % ja naisia 49 %.² Vuonna 2017 Maailmanpankki arvioi Somalian väkiluvuksi noin 14 740 000.³

Somalian väestö on jakautunut neljään suureen pääklaaniin/klaaniperheeseen (Darod, Hawiye, Dir ja Digil-Mirifle/Rahanweyn) ja lukuisiin vähemmistöryhmiin.⁴ Pääklaanit jakautuvat edelleen pienempiin klaaneihin ja niiden alaklaaneihin. Näiden klaanien ulkopuolelle jäävät ryhmät ovat marginalisoituja ja haavoittuvia aseistettujen pääklaanien hyökkäyksille ja oikeudenloukkauksille.⁵ Arviot Somalian vähemmistöjen määrästä ovat epävarmoja ja kiistanalaisia. YK:n humanitaaristen asioiden koordinoitumiston UNOCHA:n vuoden 2002 vähemmistöraportin mukaan kolmasosa Somalian väestöstä kuuluisi vähemmistöihin.⁶ Toisten lähteiden mukaan vähemmistöryhmiä olisi 20 % väestöstä.⁷ Vähemmistöryhmät asuvat hajallaan eri yhteisöissä ja eivätkä he ole poliittisesti ja sotilaallisesti järjestäytyneitä niin kuin enemmistöklaanit.⁸

Useissa käytetyissä lähteissä mainitaan maan sisäisesti siirtymään joutuneiden sekä vähemmistöryhmiin kuuluvien naisten ja tyttöjen olevan erityisessä riskissä joutua erilaisten oikeudenloukkausten kohteeksi Somaliassa. Muutoin lähteissä ei pääsääntöisesti erikseen mainita tai eritellä tarkasti oikeudenkohteeksi joutuneiden tai niiden vaarassa olevien naisten ja tyttöjen ikää, siviilisäätyä, etnistä tai uskonnollista taustaa, klaania, yhteiskunnallista asemaa, koulutustaustaa tai terveydentilaa. Nämä on kuitenkin pyritty tässä raportissa kertomaan niin tarkasti kuin mahdollista, silloin kun lähteissä tieto on ollut saatavilla.

¹ UNFPA 10/2014, s. 18.

² UNFPA 10/2014, s. 19.

³ World Bank [päivämätön].

⁴ Lisää tietoa Somalian klaaneista ja klaanijärjestelmästä esim. Maatietopalvelun raportista Somalikkaaniselvitys (2012/Tellus-maatietokanta).

⁵ Hill 2010, s. 7.

⁶ UNOCHA 1.8.2002.

⁷ MRG [päivitetty 5/2018].

⁸ MRG 2015, s. 9.

2. Naisten asema Somaliassa

Useiden eri mittareiden mukaan Somalia on maailman epätasa-arvoisimpia ja vaarallisimpia paikkoja tytöille ja naisille. Viimeisimmän Somaliasta vuonna 2012 julkaistun YK:n inhimillisen kehityksen raportin mukaan Somalia on maailman neljänneksi epätasa-arvoisin maa sukupuolinäkökulmasta tarkasteltuna.⁹ Vuoden 2017–2018 ”Women, Peace and Security” -mittaristolla¹⁰, joka tarkastelee osallistumista, oikeudenmukaisuutta ja turvallisuutta yhteiskunnassa, Somalia sijoittuu vasta sijalle 140 yhteensä 153 maan joukossa.¹¹ Somalia sijoittuu neljänneksi vaarallisimmaksi maaksi naisille Thomson Reuters Foundationin tuoreimmassa mielipidetutkimuksessa, jossa selvitettiin naisten asioiden asiantuntijoiden näkemyksiä maailman vaarallisimmista maista naisille. Tutkimuksen mukaan maa on kolmanneksi vaarallisin naisille mitä tulee terveydenhoidon saatavuuteen sekä haitallisten kulttuuristen ja muiden perinteiden riskiin. Maa listautui viidenneksi huonoimmaksi maaksi naisille taloudellisten resurssien saatavuudessa, yhdeksänneksi huonoimmaksi mitä tulee ei-seksuaaliseen väkivaltaan kuten konfliktiin liittyvään väkivaltaan, ja kymmenenneksi huonoimmaksi mitä tulee seksuaaliseen väkivaltaan.¹²

Naiset kohtaavat vakavaa syrjintää Somalian miesvaltaisessa patriarkalisessa ja hierarkkisessa klaanijärjestelmässä, jossa miehillä on naisia korkeampi asema.¹³ Lukuisat normit luovat ja ylläpitävät jyrkkää sukupuolten välistä epätasa-arvoa ja haitalliset naisten ja tyttöjen oikeuksia loukkaavat perinteet kuten tyttöjen ja naisten ympärileikkaus (FGM) ja varhaiset avioliitot ovat yleisiä.¹⁴ Arviolta 98 % Somalian työistä ja naisista on ympärileikattu.¹⁵ Nämä oikeudenloukkaukset yhdistettynä tyttöjen koulunkäynnin estämiseen vaikuttavat yhdessä naisten ja tyttöjen laajempaan marginalisaatioon kotitalouksissa, yhteisöissä sekä institutionaalisella tasolla.¹⁶ Somalian liittovaltion väliaikainen perustuslaki¹⁷ kieltää kaikenlaisen yhteiskunnassa tapahtuvan syrjinnän, myös sukupuoleen perustuvan, mutta tästä huolimatta naisia syrjitään ja alistetaan mm. koulutuksessa, politiikassa, asumisessa sekä lainan saamisessa.¹⁸ Naiset ovat miehiä todennäköisemmin köyhiä ja kärsivät enemmän peruspalveluiden puutteista.¹⁹

Yleinen terveystilanne ja erityisesti äitiysterveys on Somaliassa heikkoa. CIA World Factbookin vuoden 2018 arvion mukaan somalialaiset naiset saavat keskimäärin 5,7 lasta elämänsä aikana²⁰, Afrikan kehityspankin arvion mukaan keskimäärin 6,6. Yksi 12 naisesta kuolee

⁹ UNDP 2012, s. xviii.

¹⁰ Georgetown Institute for Women, Peace and Security (GIWPS) ja Norjan rauhantutkimusinstituutti (PRIO) ovat kehittäneet Women, Peace and Security Index -mittariston, joka yhdistää sukupuoli- ja kehitysmittareita rauhan ja turvallisuuden mittareihin. WPS-mittaristo sisällyttää kolmen eri hyvinvoinnin osa-alueen mittaamisen: osallistuminen (inclusion), oikeudenmukaisuus (justice) ja turvallisuus (security). (GIWPS & PRIO 2017, s. 1–2.)

¹¹ GIWPS & PRIO 2017.

¹² Thomson Reuters Foundation 2018.

¹³ MRG 1/2015, s. 4; Lifos 27.4.2018, s. 15, 20.

¹⁴ Africa's Voices 11/2017, s. 7.

¹⁵ UNSOM 8.3.2018.

¹⁶ Africa's Voices 11/2017, s. 7.

¹⁷ Väliaikainen perustuslaki hyväksyttiin 1.8.2012:

https://www.ecoi.net/en/file/local/1119080/1930_1371716515_51b6d0c94.pdf

¹⁸ USDoS 20.4.2018.

¹⁹ UNDP 10.11.2017, s. 7.

²⁰ CIA World Factbook [päiväämätön]

raskauden aikana. Somalimaassa vain 44 % ja Puntmaassa 38 % synnytyksistä on ammattitaitoisen henkilön avustamia. Arviolta puolet somalialaisista naisista kärsii anemiasta riippumatta siitä ovatko he raskaana vai eivät. Yksi seitsemästä lapsesta kuolee ennen viidettä syntymäpäivää ja suurimpina syinä ovat malaria, keuhkokuume, ripuli ja tuhkarokko. Aliravitseminen vaikuttaa yli kolmasosassa kuolemista.²¹ Maahanmuuttoviraston tiedonhankintamatkallaan haastatteleman Maailman terveysjärjestön (WHO) edustajan mukaan äitiyskuolleisuus on korkeaa pääasiassa terveyspalveluiden heikon saavutettavuuden vuoksi:

”Äitiyskuolleisuus on suhteellisen korkealla tasolla Somaliassa. Yhtenä syytä siihen on huono terveyspalveluiden saatavuus. Terveyskeskuksiin ja -klinikoille on usein pitkä matka, eikä toimivia liikenneyhteyksiä juuri ole. Matkustamista terveyspalveluiden äärelle rajoittavat siitä aiheutuvat kustannukset sekä turvallisuustilanne. Toinen äitiyskuolleisuutta lisäävä tekijä on alhainen tietotaso raskauteen liittyvistä riskeistä ja mahdollisista komplikaatioista. Odottaville äideille on tarjolla jotain julkisia terveyspalveluita, mutta osasta pitää maksaa.”²²

Naisten osallistuminen politiikkaan on perinteisesti ollut vähäistä Somaliassa ja myös kiistanalainen aihe, sillä perinteisesti naisten roolin on katsottu rajoittuvan kodin piiriin. Tämä on kuitenkin hitaasti muuttumassa²³ ja naisten määrä on lisääntynyt julkisissa viroissa.²⁴ Somalian vaaliikiintiöjärjestelmässä naisille on varattu 30 % paikoista, minkä ansiosta naisten edustus politiikassa on parantunut.²⁵ Vaikka kiintiötä ei olekaan vielä saavutettu, vuoden 2016 vaaleissa naisten osuus parlamentin alahuoneessa nousi 10 prosentilla 24 prosenttiin (67 edustajaa) ja 22 prosenttiin ylähuoneessa (13 edustajaa).²⁶ Kabinettiin kuuluu kuusi naispuolista ministeriä.²⁷ Somalimaassa hyväksyttiin 7.6.2018 20 prosentin naiskiintiö kabinettiin.²⁸

Lokakuussa 2016 Somalian uskonnollinen neuvosto varoitti hallitusta ajamasta naisten oikeuksia politiikassa. Neuvosto kutsui naisten 30 % parlamenttikiintiötä vaaralliseksi ja islamin oppien vastaiseksi ennustaen sen lopulta johtavan perheinstituution hajoamiseen.²⁹ Jotkut uskonoppineet katsovat naiskiintiön olevan länsimaiden asettama.³⁰ Parlamenttivaalien aikana jotkin klaaninvanhimmat, uskonnolliset johtajat ja miespuoliset ehdokkaat haastoivat naisten osallistumisen vaaleihin ja erityisesti naiskiintiön. Tämä johti naisehdokkaiden nöyryytyksiin, uhkailuihin, tappouhkauksiin, pelon lietsontaan sekä korruptioon näiden miesten pyrkiessä estämään naisia asettumasta ehdolle. Teot johtivatkin joidenkin naisten vetäytymiseen vaaliprosessista.³¹ Yhdysvaltain ulkoministeriön ihmisoikeusraportin mukaan useita naispuolisia ehdokkaita tapettiin vaaliprosessin päätyttyä.³²

²¹ AFDB 2018, s. 6.

²² Maahanmuuttovirasto 5.10.2018, s. 39.

²³ ISS 14.9.2018.

²⁴ AI 22.2.2018.

²⁵ AI 22.2.2018.

²⁶ AI 22.2.2018; UN Women 21.6.2017.

²⁷ UNHRC 6.9.2017, s. 6.

²⁸ UNSC 30.8.2018, s. 7.

²⁹ USDoS 20.4.2018.

³⁰ ISS 14.9.2018.

³¹ UNDP 10.11.2017, s. 18.

³² USDoS 20.4.2018.

Naisten poliittinen osallistuminen ja heidän roolinsa kansallisessa päätöksenteossa ovat yhä maltillisia.³³ Naiset kamppailevat lukuisten haasteiden kanssa, joista yksi on miesvaltainen klaanijärjestelmä, joka vaikuttaa vahvasti politiikassa. Yksi naisaktivisti on todennut ”klaanien mieluummin haluavan huonon johtajan, joka on mies, kuin hyvän, joka on nainen.”³⁴ Somaliassa on kuitenkin jo nähty ensimmäinen naispuolinen presidenttikandidaatti ja nainen on ollut ehdokkaana myös Puntmaan osavaltion pääkaupungin Garowen pormestarin virkaan.³⁵ Kansallisen itsenäisen vaalikomission puheenjohtajaksi on nimitetty nainen³⁶ ja vaalikomissioon on nimitetty sukupuolineuvonantaja vahvistamaan komission kapasiteettia noudattaen toimintasuunnitelmaa sukupuolesta sekä naisista, rauhasta ja turvallisuudesta.³⁷ Naiset ovat nykyään entistä valmiimpia haastamaan olemassa olevia rakenteita.³⁸

Klaanijärjestelmä vaikuttaa jokaiseen yhteiskunnan ja politiikan rakenteeseen aina koulutuksesta ja elinkeinoista ruokaturvaan ja fyysiseen suojelun saamiseen. Henkilön klaanijäsenyys on tavallisesti heidän identiteettinsä tärkein osa. Vähemmistöryhmille Somalian klaanihierarkia on tarkoittanut alemmaa asemaa suurimpiin klaaneihin nähden ja johtanut hyväksikäyttöön, riistoon, raiskauksiin, pakkosiirtoihin ja murhiin.³⁹ Vähemmistöryhmiin kuuluvat naiset kohtaavat kaksinkertaista syrjintää Somalian patriarkaalisessa ja hierarkkisessa klaanijärjestelmässä. Vähemmistöryhmiin kuuluvien naisten marginalisointia tapahtuu elämän joka osa-alueella aina elinkeinomahdollisuuksista terveydenhoitoon, koulutukseen sekä humanitaarisen avun saamiseen. Vähemmistöryhmien naiset ovat erityisen haavoittuvia oikeudenloukkauksille kuten esimerkiksi seksuaaliselle väkivallalle ja joukkoraiskauksille. Tämä johtuu heidän toisarvoisesta yhteiskunnallisesta asemastaan sekä virallisen ja perinteisen oikeusjärjestelmän tehottomuudesta estää hyökkäyksiä tai tarjota korvauksia uhreille.⁴⁰ Aseistautuneet militiat, turvallisuusjoukot, AMISOM:in henkilökunta, suurempien klaanien jäsenet sekä vähemmistöryhmien miehet ovat syyllistyneet oikeudenloukkauksiin vähemmistöryhmien naisia kohtaan.⁴¹

Koko Somalian alueella tehdyistä tasa-arvoon tähtäävistä oikeudellisista sitoumuksista huolimatta vähemmistöryhmien naiset kohtaavat jatkuvaa marginalisointia sekä rajallista oikeuden saantia oikeudenloukkauksen tai hyväksikäytön sattuessa. Viralliset instituutiot kuten poliisi ja oikeuslaitos ovat usein tehottomia oikeuksien suojelemisessa ja voivat jopa aktiivisesti syrjiä vähäosaisia ryhmiä, erityisesti vähemmistöjä ja naisia. Myös perinteinen tapaoikeus ”xeer” harvoin onnistuu puolueettoman ja tehokkaan oikeuden tarjoamisessa naisille tai vähemmistöryhmille. Tämä jättää vähemmistöjen naiset erittäin haavoittuviksi raiskauksille, väkivallalle ja muulle hyväksikäytölle.⁴²

³³ UNSC 2.5.2018, s. 16.

³⁴ ISS 14.9.2018.

³⁵ UNSOM 15.10.2017.

³⁶ UN Women 18.9.2018.

³⁷ UNSC 2.5.2018, s. 16.

³⁸ UNSOM 15.10.2017.

³⁹ MRG 1/2015, s. 9.

⁴⁰ MRG 1/2015, s. 4.

⁴¹ MRG 1/2015, s. 4.

⁴² MRG 1/2015, s. 5. Lisää tietoa vähemmistöihin ja erityisesti vähemmistönaisiin kohdistuvista oikeudenloukkauksista ja syrjinnästä: UK Home Office 7/2017. Country Policy and Information Note Somalia: Majority clans and minority groups in south and central Somalia v. 2.0.

https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/619552/Somalia_CP_IN_majority_clans_and_minority_groups_in_south_and_central_Somalia_2_0_June_2017.pdf (käyty 2.11.2018).

Raiskaus- ja muita oikeudenloukkauksia vähemmistöihin kuuluvia naisia kohtaan tutkitaan harvoin.⁴³

Naiset ovat saavuttaneet Somaliassa taloudellisia edistyksiä viimeisten vuosien aikana, mutta heidän itsemääräämisoikeutensa koheneminen on ollut hidasta ja he ovat yhä marginalisoituja kaikilla päätöksenteon ja hallinnon tasoilla.⁴⁴ Naiset kohtaavat suuria haasteita työpaikan hankkimisessa yksityiseltä tai julkiselta sektorilta, sillä naisten paikan katsotaan perinteisesti olevan kodin ja perheen piirissä, ja sukupuolittunut syrjintä työllistymisessä on vakavaa.⁴⁵ Neljä kymmenestä nuoresta somalialaisesta naisesta on taloudellisesti aktiivisia ja naiset ovat laajentaneet työllisyys- ja elinkeinosektoreitaan aloille, joita miehet ovat perinteisesti hallinneet, erityisesti kun yhä useampi heistä on ottanut vastuun kotitalouden elannonhankkijan roolista.⁴⁶ Afrikan kehityspankin mukaan naisia on arviolta yli 60 % erikokoisten somalialaisten sekä diasporaan yhteydessä olevien yritysten ja muiden liike toimien omistajista.⁴⁷ Naiset ja työtö kohtaavat kuitenkin laaja-alaista syrjintää ja lukuisia esteitä heidän ammatillisella urallaan ja koulutuksessa.⁴⁸ Nuorilla naisilla on paljon vähemmän pääsyä resursseihin ja mahdollisuuksiin verrattuna nuoriin miehiin.⁴⁹ Somaliassa nuorten osallistuminen päätöksentekoon on lähes olematonta johtuen klaaniin, kulttuuriin, ikään, koulutukseen ja köyhyyteen liittyvästä syrjinnästä ja nuoret naiset kärsivät tästä erityisesti.⁵⁰

Hyväntekeväisyysjärjestö Oxfamin kesäkuun 2018 raportin mukaan 48 %:ssa Somalimaan ja 43 %:ssa Etelä- ja Keski-Somalian ja Puntmaan kotitalouksista nainen on perheen pääasiallinen elannonhankkija.⁵¹ Maahanmuuttoviraston tiedonhankintamatkallaan haastatteleman kehitysjärjestön edustajan mukaan suurin osa miehistä ei tee töitä ja erään haastatellun Somali-asantuntijan mukaan miehet ovat perheen pääasiallisia elannonhankkijoita vain 20 % kotitalouksista.⁵² Erityisesti maan sisäisesti siirtymään joutuneet naiset (internally displaced people, IDP) osallistuvat yhä enenevässä määrin palkalliseen työhön kodin ulkopuolella, sillä heidän on tuotava lisätuloja kompensoidakseen perheensä laskevia tuloja. REACH:n⁵³ tutkimissa IDP-kotitalouksissa sekä Somaliassa että Somalimaassa perheen pääasiallinen elättäjä oli lähes yhtä usein äiti kuin isä.⁵⁴ Monet tutkimuksen naisista olivat vihaisia ja kokivat nöyryytystä siitä, että heidän on ollut pakko ottaa perheen elättäjän rooli, erityisesti silloin kun he joutuivat sen vuoksi työskentelemään jollekin toiselle itsensä sijaan. Toisaalta joidenkin vastaajien mukaan

⁴³ MRG 1/2015, s. 21.

⁴⁴ SIDRA 10/2018, s. 1.

⁴⁵ UNDP 10.11.2017, s. 13.

⁴⁶ UNSOM 8.3.2018.

⁴⁷ AFDB 2018, s. 4.

⁴⁸ UNSOM 8.3.2018.

⁴⁹ UNSOM 8.3.2018.

⁵⁰ UNHRC 19.7.2018, s. 13.

⁵¹ Oxfam 6/2018, s. 10.

⁵² Maahanmuuttovirasto 5.10.2018, s. 25.

⁵³ REACH on kahden kansainvälisen kansalaisjärjestön ACTED- ja IMPACT-hankkeiden sekä YK:n ”toiminnallisen satelliittisovellusohjelman” (UN Operational Satellite Applications Programme, UNOSAT) yhteishanke. Sen tehtävänä on vahvistaa näyttöön pohjautuvaa avunantajien päätöksentekoa tehokkaan tiedon keräämisen, hallinnan ja analyysin avulla ennen kriisiä, sen aikana ja sen jälkeen.

⁵⁴ REACH 4/2018, s. 24.

naisten lisääntynyt vapaus työskennellä kodin ulkopuolella oli välttämätön ja looginen seuraus kuivuuden vähentämien kotitalouden tulojen takia.⁵⁵

Naisten taloudellisen roolin lisääntyminen on lisännyt heidän vastuutaakkaansa, mutta ei ole johtanut heidän asemansa tai poliittisen vallan merkittävään lisääntymiseen.⁵⁶ Perheissä, joissa nainen on pääasiallinen elannonhankkija, tytöt jättävät koulun kesken poikia todennäköisemmin auttaakseen äitiään. Suurempi taloudellinen rooli voi voimauttaa joitakin naisia ja tyttöjä, mutta ei kaikkia. Lisäksi työ, jota monet naiset joutuvat tekemään, on vähäpätöistä ja tuo tuloja erittäin korkeilla kustannuksilla lasten turvallisuudelle ja hyvinvoinnille.⁵⁷ Naiset ja tytöt voivat löytää töitä kotiapulaisina, siivoojina, pyykkäreinä, katukaupustelijoina, ruuanlaitossa, räätäleinä, myyjinä markkinoilla, roskien kerääjinä ja rakennustyömailla, jotka kaikki vievät heidät pois kodin piiristä. Pakkoprostitutiota ja ihmiskauppaakin on ilmennyt.⁵⁸ Norjan Pakolaisneuvoston tutkimuksen mukaan naiset ovat miehiä halukkaampia ottamaan vastaan lähes mitä tahansa työtä huolehtiakseen lapsistaan ja jotkut miehet ovat liian ylpeitä tehdäkseen tarjolla olevia töitä. Yleinen trendi vaikuttaa olevan IDP-väestön keskuudessa, että yhä useampi nainen tekee töitä kodin ulkopuolella ja yhä useampi mies on työttömänä.⁵⁹ Maan sisäisesti siirtymään joutuminen on tehnyt naisista vähemmän miehistä riippuvaisia ja itsenäisempiä taloudellisten resurssien hankkimisessa.⁶⁰

Naisten kodin ulkopuolisen työskentelyn lisääntyminen on johtanut heidän suurempaan haavoittuvuuteen hyväksikäytölle, seksuaaliselle väkivallalle ja raiskauksille, jotka ovat yleisiä matkalla töihin ja takaisin ja joissain tapauksissa myös isäntäyhteisön työnantajan tekemänä.⁶¹ Väliaikainen liittovaltion perustuslaki takaa kaikille työntekijöille, ja erityisesti naisille, erityisen oikeuden suojeluun seksuaaliselta hyväksikäytöltä ja syrjinnältä, mutta tästä huolimatta seksuaalisen häirinnän uskotaan olevan laajamittaista.⁶²

Oikeus koulutukseen on taattu perustuslailla jokaisella kolmella Somalian alueella.⁶³ UNICEF:in vuotta 2017 tarkastelevan raportin mukaan vain 32 % somalialaisista lapsista käy koulua⁶⁴ ja heistä vain 44 % on tyttöjä.⁶⁵ Maaseudulla vain 18 % lapsista on koulussa ja paimentolaisyhteisöissä luku on alle 10 %.⁶⁶ Afrikan kehityspankin arvion mukaan 42 % kouluikäisistä lapsista käy peruskoulua, alle 8 % lapsista käy toisen asteen kouluja ja vain neljä kymmenestä työstä käy koulua.⁶⁷ Koulun päästyään tytöillä ei ole poikien kanssa samoja mahdollisuuksia suorittaa perus- ja keskiasteen kouluja loppuun saakka⁶⁸ ja vain 25 % 15–24-vuotiaista naisista on lukutaitoisia. UNICEF:in mukaan koulunkäynti- ja lukutaitoluvut ovat

⁵⁵ REACH 4/2018, s. 24.

⁵⁶ Rift Valley Institute 2/2016, s. 6; NRC 15.2.2016, s.52.

⁵⁷ Rift Valley Institute 2/2016, s. 6.

⁵⁸ Oxfam 6/2018, s. 10; REACH 4/2018, s. 24.

⁵⁹ NRC 15.2.2016, s.51.

⁶⁰ NRC 15.2.2016, s.52.

⁶¹ REACH 4/2018, s. 25; Oxfam 6/2018, s. 10.

⁶² USDoS 20.4.2018.

⁶³ MRG 1/2015, s. 18.

⁶⁴ UNICEF 2018, s. 20.

⁶⁵ UNICEF 2018, s. 18.

⁶⁶ UNICEF 2018, s. 20.

⁶⁷ AFDB 2018, s. 6.

⁶⁸ Africa's Voices 11/2017, s. 9.

kuitenkin vain hieman parempia pojilla,⁶⁹ ja UNOCHA:n mukaan millään Somalian alueella erot tyttöjen ja poikien koulunkäynnissä eivät ole viittä prosenttia suurempia.⁷⁰ Tyttöillä koulunkäyntiin vaikuttavat heikentävästi naisopettajien ja saniteettitilojen puute, huoli turvallisuudesta sekä poikien kouluttamista suosivat yhteiskunnalliset normit.⁷¹ Lisäksi tytöt joutuvat poikia useammin (20 % vs. 7 %) jäämään kotiin auttamaan kotitöissä koulunkäynnin sijaan. Yleisintä tämä on Hiiraanin, Lower Shabellen ja Awdalin maakunnissa.⁷² Tyttöjen aikaiset avioliitot tuovat myös lisähaasteensa heidän koulunkäynnilleen.⁷³ Vähemmistöihin kuuluvilla tytöillä lukutaitoaste on vieläkin matalampi koulunkäynnin erinäisten sosiaalisten, kulttuuristen ja taloudellisten esteiden takia.⁷⁴

Somalian virallinen oikeusjärjestelmä ja islamilainen sharia-oikeus takaavat naisille oikeuden omistaa ja myydä omaisuutta itsenäisesti, mutta monet oikeudelliset, kulttuuriset ja yhteiskunnalliset esteet usein estävät naisia harjoittamasta näitä oikeuksia. Lain⁷⁵ mukaan tytöt ja naiset voivat periä vain puolet siitä, mihin heidän veljensä ovat oikeutettuja.⁷⁶ Sukupuolten sosiaalisesta eriarvoisuudesta kertoo myös se, että somalikulttuurissa naiset eivät voi haudata kuolleita.⁷⁷

3. Naisiin kohdistuvat oikeudenloukkaukset

Yleisiä tyttöihin ja naisiin kohdistuvia oikeudenloukkauksia Somaliassa ovat seksuaalinen ja sukupuolittunut väkivalta⁷⁸, tyttöjen ja naisten ympärileikkaus sekä varhaiset ja pakkoavioliitot.⁷⁹ Konfliktiin liittyvät tekijät kuten maan sisäiset siirtymiset ja nuorisojengien ja tunnistamattomien univormuasusten miesten tekemät raiskaukset ovat entisestään heikentäneet tyttöjen ja naisten tilannetta sekä lisänneet heihin kohdistuvia oikeudenloukkauksia Somaliassa.⁸⁰ Perhe- ja seksuaaliväkivalta naisia kohtaan on vakava ongelma, vaikka väliaikainen liittovaltion perustuslaki kieltää kaikenlaisen väkivallan naisia kohtaan.⁸¹

Maan sisäisesti siirtymään joutuneet sekä vähemmistöryhmiin kuuluvat tytöt ja naiset ovat erityisen haavoittuvaisia seksuaaliselle ja sukupuolittuneelle väkivallalle.⁸² Vaikka tietoa on vain vähän saatavilla, yleinen käsitys kansalaisjärjestö Minority Rights Groupin raporttia varten haastateltujen asiantuntijoiden keskuudessa on, että vähemmistöryhmien naisia raiskataan, pakotetaan siirtymään ja nälkään nälkään enemmän kuin suurimpien klaanien naisia.

⁶⁹ UNICEF 2018, s. 18, 20.

⁷⁰ UNOCHA 10/2017, s. 58.

⁷¹ UNICEF 2018, s. 20; USDoS 20.4.2018; AFDB 2018, s. 6.

⁷² UNOCHA 10/2017, s. 59.

⁷³ USDoS 20.4.2018.

⁷⁴ MRG 1/2015, s. 18.

⁷⁵ Lähteessä ei tarkenneta minkä lain mukaan.

⁷⁶ USDoS 20.4.2018.

⁷⁷ Life & Peace Institute 4/2018, s.20.

⁷⁸ UN Women 20.8.2018.

⁷⁹ Oxfam 6/2018, s. 5; UNHRC 19.7.2018, s. 14.

⁸⁰ UNHRC 19.7.2018, s. 14.

⁸¹ USDoS 20.4.2018.

⁸² Oxfam 6/2018, s. 5.

Vähemmistöryhmien naiset eivät pysty turvautuvaan samanlaiseen suojeluun kuin enemmistöklanien naiset, mikä asettaa heidät suurempaan seksuaalisen väkivallan ja muiden oikeudenloukkausten vaaraan.⁸³ Kuivuuden ja konfliktin vaivaamassa patriarkalisessa kulttuurissa naiset ovat erityisen haavoittuvia myös muunlaiselle väkivallalle, pakottamiselle ja tietoiselle riistolle.⁸⁴

Lisää tietoa naisten tilanteesta Somalimaassa ja Puntmaassa on saatavilla maatietopalvelun vastauksesta: Somalimaa_Puntmaa_naisten turvallisuustilanne helmikuu 2015 (Tellus-maatietokanta).

3.1. Seksuaalinen ja sukupuolittunut väkivalta

Somalian vuosikymmeniä jatkunut konflikti ja siitä johtuva jatkuva turvattomuus, humanitaarisen avun puute ja heikko oikeusturva ovat johtaneet seksuaalisen väkivallan lisääntymiseen naisia, miehiä, tyttöjä ja poikia kohtaan, mutta se on vaikuttanut erityisesti naisiin ja tyttöihin.⁸⁵ Heihin kohdistuva seksuaalinen ja sukupuolittunut väkivalta on yleistä ja merkittävä ongelma koko Somalian alueella, mutta erityisesti Mogadishussa ja muualla Etelä- ja Keski-Somaliassa. Tapaukset ovat aliraportoituja, sillä niihin liittyy vahva sosiaalinen stigma ja uhrit pelkäävät kosta.⁸⁶ Ilmiön laajuudesta ei ole tarkkaa tietoa myöskään kunnollisen tilastoinnin ja tietojärjestelmien puutteiden vuoksi.⁸⁷ Pitkittynyt konflikti on murentanut monet niistä sosiaalisista sopimuksista, jotka perinteisesti suojelivat tyttöjä ja naisia seksuaaliselta ja sukupuolittuneelta väkivallalta somalikulttuurissa.⁸⁸

Suurten väestömäärien maan sisäiset siirtymiset konfliktin ja kuivuuden vuoksi, sekä Keniasta palaavien pakolaisten paluu pääasiassa Baidoan, Luuqiin ja Kismayoon, ovat osaltaan vaikuttaneet tyttöjen ja naisten lisääntyneeseen haavoittuvuuteen sukupuolittuneelle väkivallalle, ml. konfliktiin liittyvälle seksuaaliselle väkivallalle ja seksuaaliselle hyväksikäytölle ja pahoinpitelyille.⁸⁹ Seksuaalinen ja sukupuolittunut väkivalta toimii keinona rangaista ja osoittaa valtaa klanien välisissä konflikteissa, sotahyökkäyksissä, pakkosiirtymisissä ja pakkohäädöissä, joiden aikana vähemmistöryhmien naiset ovat suurimmassa vaarassa.⁹⁰ Raiskauksen käyttäminen sodankäynnin aseena on ollut yleistä Somaliassa ja Somalimaassa ja osittain johtanut raiskausten yleistymiseen sekä siihen, että raiskaukset eivät enää ole niin tabu.⁹¹ Konfliktiin liittyvän seksuaalisen väkivallan tekoja harvoin tutkitaan ja tekijöitä rangaistaan, eivätkä uhrit yleisesti ottaen saa apua tai tukea.⁹²

⁸³ MRG 1/2015, s. 6.

⁸⁴ Oxfam 6/2018, s. 5.

⁸⁵ UNSOM & UNHCR 12/2017, s. 19; UNSC 23.3.2018, s. 18.

⁸⁶ USDoS 20.4.2018; UNSC 2.5.2018, s. 13; AI 22.2.2018; UNSC 5.9.2017, s. 16; UNSOM 8.3.2018; UNSOM [päiväämätön]; REACH 4/2018, s. 25; SIDRA 10/2018, s. 3; Oxfam 6/2018, s. 5.

⁸⁷ SIDRA 10/2018, s. 3.

⁸⁸ REACH 4/2018, s. 25.

⁸⁹ UNSOM & UNHCR 12/2017, s. 19; UNSOM 19.6.2017b.

⁹⁰ UNSOM [päiväämätön].

⁹¹ REACH 4/2018, s. 25.

⁹² UNSC 23.3.2018, s. 19.

Seksuaalisen ja sukupuolittuneen väkivallan riski on suuri erityisesti maan sisäisesti siirtymään joutuneille tytöille ja naisille, sillä leireillä on tarjolla vain vähän viranomaissuojelua ja asumukset ovat helppoja kohteita niiden rajallisen fyysisen ja poliisin suojelun vuoksi.⁹³ Somaliassa pitkään jatkunut kuivuus johti lisääntyneeseen maan sisäiseen pakolaisuuteen ja sitä kautta myös seksuaalisen väkivallan lisääntymiseen.⁹⁴ Raiskausten ja seksuaalisen väkivallan tapausten raportoinnit lisääntyivät merkittävästi vuoden 2017 aikana erityisesti kuivuudesta kärsivillä alueilla.⁹⁵ Monet naiset olivat joutuneet eroon perheistään kuivuuden seurauksena, mikä oli asettanut heidät suurempaan seksuaalisen ja sukupuolittuneen väkivallan vaaraan, erityisesti sen vuoksi, että heiltä katsottiin puuttuvan miespuolinen suojelija (male protection).⁹⁶ REACH:in⁹⁷ tutkimuksen mukaan kuivuus on viime vuosina ollut ehdottomasti suurin syy maan sisäiseen pakolaisuuteen koko Somalian alueella.⁹⁸ Seksuaalisen väkivallan riski on erityisen suuri myös al-Shabaabin hallinnoimille alueille palaaville ja niissä maan sisäisesti siirtymään joutuneille.⁹⁹

IDP-leireillä aluetta rajaavan suoja-aidan sekä lukittavien asumusten puute lisäävät haavoittuvuutta ulkopuolisille hyökkäyksille ja altistavat naiset öiseen aikaan tapahtuvalle seksuaaliselle ja sukupuolittuneelle väkivallalle. Joissain tapauksissa naiset ovat raportoineet nukkuvansa yhdessä ryhmänä vähentääkseen heihin kohdistuvia öisiä hyökkäyksiä.¹⁰⁰ IDP-asutuksissa on erittäin rajalliset palvelut seksuaalisen ja sukupuolittuneen väkivallan uhreille ja sosiaalinen stigma estää monia hakeutumasta palveluihin vaikka niitä olisi saatavilla.¹⁰¹ Somalimaata lukuun ottamatta koko muun Somalian alueella tytöt ja naiset kokevat olonsa turvattomaksi IDP-leireillä sekä niiden välittömässä läheisyydessä peläten eniten seksuaalista väkivaltaa ja ryöstöjä.¹⁰² Leireillä väkivaltaan syyllistyvät yleensä isäntäväestön jäsenet.¹⁰³ Turvattomimmiksi alueiksi koetaan käymälät, suojat ja vesipisteet IDP-alueen sisällä.¹⁰⁴ Seksuaalisen väkivallan riski on suuri myös niille tytöille ja naisille, jotka lähtevät leireiltä työpaikoilleen tai keräämään polttopuita, viemään eläimiä laiduntamaan, hakemaan vettä tai käyttämään käymälöitä paikoissa, joissa ne sijaitsevat IDP-alueen ulkopuolella.¹⁰⁵ Pitkään jatkunut kuivuus myös pidensi matkoja lähimmille vesipisteille.¹⁰⁶ Lisäksi maan sisäisesti

⁹³ USDoS 20.4.2018; HRW 18.1.2018; UNSC 2.5.2018, s. 13; AI 22.2.2018; UNSC 5.9.2017, s. 9; UNSOM & UNHCR 12/2017, s. 19; UNSOM [päiväämätön]; Oxfam 6/2018, s. 5; REACH 4/2018, s. 16; UNSC 23.3.2018, s. 19.

⁹⁴ UNSOM 19.6.2017b.

⁹⁵ USDoS 20.4.2018; CNN 14.7.2017; HRW 18.1.2018.

⁹⁶ AI 22.2.2018.

⁹⁷ REACH on kahden kansainvälisen kansalaisjärjestön ACTED- ja IMPACT-hankkeiden sekä YK:n ”toiminnallisen satelliittisovellusohjelman” (UN Operational Satellite Applications Programme, UNOSAT) yhteishanke. Sen tehtävänä on vahvistaa näyttöön pohjautuvaa avunantajien päätöksentekoa tehokkaan tiedon keräämisen, hallinnan ja analyysin avulla ennen kriisiä, sen aikana ja sen jälkeen.

⁹⁸ REACH 4/2018, s. 15.

⁹⁹ UNSC 23.3.2018, s. 18.

¹⁰⁰ REACH 4/2018, s. 18-19.

¹⁰¹ REACH 4/2018, s. 25.

¹⁰² Oxfam 6/2018, s. 8.

¹⁰³ SIDRA 10/2018, s. 3.

¹⁰⁴ REACH 4/2018, s. 16.

¹⁰⁵ Oxfam 6/2018, s. 8; REACH 4/2018, s. 16; HRW 18.4.2017.

¹⁰⁶ REACH 4/2018, s. 16.

siirtyneiden naisten ja tyttöjen suojelutilannetta heikensi entisestään yli 3000 perheen häätö Mogadishussa 29.–30.12.2017.¹⁰⁷

Päinvastoin kuin Somaliassa, Somalimaassa naiset kokevat tytöille ja naisille turvattomimmiksi paikoiksi IDP-asuinalueensa ulkopuoliset alueet, erityisesti Hargeisassa, sillä seksuaalinen väkivalta on erittäin yleistä veden- ja polttopuidenhakumatkoilla. Toiseksi turvattomimmaksi paikaksi koetaan markkina-alueet.¹⁰⁸

Naisten kodin ulkopuolisen työskentelyn lisääntymisen on raportoitu johtaneen naisten suurempaan haavoittuvuuteen hyväksikäytölle, seksuaaliselle väkivallalle ja raiskauksille.¹⁰⁹ IDP-naiset ovat erityisen haavoittuvia myös työpaikoillaan. REACH:in tutkimuksen vastaajat raportoivat hyökkäysten todennäköisyyden lisääntyvän silloin, kun naiset työskentelevät markkinoilla ja erityisesti sen vuoksi, että heillä ei ole miespuolista sukulaista mukanaan.¹¹⁰

Naisiin ja tyttöihin kohdistuvaan väkivaltaan syyllistyvät myös he, joiden olisi tarkoitus suojella uhreja.¹¹¹ Naisten otettua enemmän perheen elättäjän roolia, joidenkin miesten kokeman elinkeinon menetyksestä johtuvan nöyryytyksen ja turhautumisen sekä miehisyuden heikkenemisen on raportoitu johtaneen perheväkivallan lisääntymiseen.¹¹² Naisten kodin ulkopuolisen työskentelyn ei katsota olevan yhteiskunnallisesti hyväksyttävää ja joidenkin REACH:in tutkimuksen vastaajien mukaan se johtaa lisääntyneeseen perheväkivaltaan ”rangaistuksena” tällaisille naisille.¹¹³ Perheväkivalta on yleistä IDP-väestön keskuudessa erityisesti Somalimaassa ja Puntmaassa. Norjan Pakolaisneuvoston tutkimukseen osallistuneiden naisten mukaan on yhä yleisempää, että miehet pahoinpitelevät vaimojaan ja he päättelivät sen johtuvan taloudellisista syistä ja miesten kokemasta stressistä.¹¹⁴ Miehet, jotka kokevat olevansa naisia ylempiarvoisia, katsovat heillä olevan oikeus tehdä vaimoilleen mitä haluavat. Eräs puntmaalainen mies kommentoi asiaa kuvaavasti: *“My wife is my property. I can beat her every day if I choose.”*¹¹⁵

Erään Norjan Pakolaisneuvoston tutkimukseen osallistuneen naisen kertoman mukaan, vaikka aviomies pahoinpitelisi vaimonsa niin pahoin, ettei tämä pysty kävelemään, vaimo jää silti liittoon lasten vuoksi. Klanaan vanhimmat pyrkivät tällaisissakin tilanteissa ”parantamaan” tilanteen sopimalla, ettei mies enää pahoinpitele vaimoaan ja että tämä lupaa huolehtia hänestä. Köyhyyden takia naisten on jätävä väkivaltaisten miestensä luokse, sillä ilman rahaa ei ole vaihtoehtoja.¹¹⁶

Seksuaaliseen väkivaltaan naisia ja tyttöjä kohtaan, ml. raiskauksiin, on raportoitu syyllistyneen hallituksen joukkoja, liittolaisjoukkoja sekä muita univormuihin pukeutuneita miehiä.¹¹⁷ Myös AMISOM-joukkojen on raportoitu raiskanneen naisia ja tyttöjä, ml. maan sisäisesti siirtymään

¹⁰⁷ UNSC 2.5.2018, s. 13.

¹⁰⁸ REACH 4/2018, s. 17; Oxfam 6/2018, s. 9.

¹⁰⁹ REACH 4/2018, s. 25; Oxfam 6/2018, s. 10.

¹¹⁰ REACH 4/2018, s. 25.

¹¹¹ SIDRA 10/2018, s. 3.

¹¹² REACH 4/2018, s. 24-25; NRC 15.2.2016, s. 56.

¹¹³ REACH 4/2018, s. 24-25.

¹¹⁴ NRC 15.2.2016, s. 55.

¹¹⁵ NRC 15.2.2016, s. 56.

¹¹⁶ NRC 15.2.2016, s. 68.

¹¹⁷ USDoS 20.4.2018.

joutuneita. Armeijan on kerrottu pidättäneen joitain tekoihin syyllistyneitä, mutta rankaisemattomuus on kuitenkin normi.¹¹⁸ Valtion ja osavaltioiden joukkojen on raportoitu syyllistyneen seksuaaliseen ja sukupuolittuneeseen väkivaltaan erityisesti Lower Shabellessa ja sen ympäristössä.¹¹⁹ Shabelle News uutisoi syyskuussa 2017 Somalian armeijan univormuun pukeutuneiden miesten joukkoraiskanneen aseella uhaten neljä naista Farhanon kylässä, joka sijaitsee 5 kilometriä Qoryooleyn kaupungista. Raiskatut olivat äiti ja hänen kolme tytärtään.¹²⁰

Syyskuussa 2014 HRW julkaisi raportin AMISOM:in joukkojen jäsenten tekemistä seksuaalisista hyväksikäytöistä ja seksuaalisesta väkivallasta naisia ja tyttöjä kohtaan heidän tukikohdissaan Mogadishussa.¹²¹ Afrikan unioni (AU) kiisti raportissa esitetyt johtopäätökset,¹²² mutta perusti lokakuussa 2014 tiimin tutkimaan syytöksiä.¹²³ Huhtikuussa 2015 tiimi julkaisi tutkimuksensa tulokset, joiden mukaan vain kahdessa tutkituista tapauksista oli ollut kyse AMISOM-sotilaiden tekemästä seksuaalisesta hyväksikäytöstä ja väkivallasta.¹²⁴

YK:n mukaan vuonna 2017 konfliktiin liittyviä seksuaalisen väkivallan tapauksia vahvistettiin Somaliassa 329 tyttöä kohtaan ja yksi poikaa kohtaan. 125 tapauksessa tekijänä oli ollut tuntematon aseistautunut toimija, 75 tapauksessa al-Shabaab, 26 tapauksessa South West - osavaltion joukot, 28 tapauksessa Jubbamaan osavaltion joukot, 19 tapauksessa tunnistamaton klaanimilitia, viidessä tapauksessa Galmudugin osavaltion joukot, kolmessa tapauksessa Puntmaan joukot, yhdessä tapauksessa Ahl al-Sunna wal-Jama'a, yhdessä Somalian poliisijoukot, kymmenessä tapauksessa Etiopian Liyu-poliisi ja 37 tapauksessa Somalian kansallisarmeija.¹²⁵ Kolme 11-vuotiaan pojan raiskaamiseen syyllistynyttä kansallisen armeijan jäsentä pidätettiin.¹²⁶

Ihmisoikeusjärjestö Amnesty Internationalin 2017/2018 raportin mukaan Somalian hallituksen virasto *"The Integrated Management System of Somalia"* oli dokumentoinut ainakin 271 sukupuolittuneen väkivallan tapausta maan sisäisesti siirtymään joutuneita tyttöjä ja naisia kohtaan Somalimaassa, 312 tapausta Puntmaassa ja 400 tapausta Etelä- ja Keski-Somaliassa. Raportissa ei tarkenneta millä ajanjaksolla tapaukset oli raportoitu.¹²⁷

Seksuaalisen väkivallan tekoja on raportoitu tehdyn rangaistuksetta¹²⁸ erityisesti maan sisäisesti siirtymään joutuneita sekä vähemmistöryhmien tyttöjä ja naisia kohtaan.¹²⁹ Erityiseen riskiryhmään kuuluvat vähemmistöryhmien ja -klaanien naiset, jotka eivät voi tukeutua klaanisuojeluun.¹³⁰ Yleensä tapaukset käsitellään yhteisöissä perinteisten klaaninvanhimpien ja

¹¹⁸ USDoS 20.4.2018.

¹¹⁹ USDoS 20.4.2018.

¹²⁰ Shabelle News 5.9.2017.

¹²¹ HRW 8.9.2014.

¹²² AU 8.9.2014.

¹²³ AU 19.10.2014.

¹²⁴ AU 21.4.2015.

¹²⁵ UNSC 23.3.2018, s. 19.

¹²⁶ UNSC 23.3.2018, s. 19.

¹²⁷ AI 22.2.2018.

¹²⁸ UNHRC 19.7.2018, s. 14; USDoS 20.4.2018.

¹²⁹ USDoS 20.4.2018.

¹³⁰ UNSOM & UNHCR 12/2017, s. 19; USDoS 20.4.2018; UNSC 2.5.2018, s. 13.

uskonnollisten johtajien taholla ilman, että asia viedään viralliseen oikeuteen. Suurimassa osassa tapauksista tekijöitä ei rangaista eikä uhri saa oikeutta, vaan käsittely keskittyy enemmän klaaniin kuin yksilöön. Uhrin miespuolisille sukulaisille saatetaan maksaa muodollinen korvaus. Tapauksissa, joissa asia viedään oikeuteen, uhri saa silti harvoin oikeutta, sillä palveluiden tarjonta on tehotonta.¹³¹ Uhri voidaan pakottaa avioitumaan raiskaajansa kanssa.¹³²

YK:n ihmisoikeusneuvoston raportin mukaan Hirshabellen osavaltiossa on raportoitu naisiin kohdistuneista hyökkäyksistä ja raiskauksista heidän ollessa matkalla torille tai sieltä takaisin. Joitain naisia on raiskauksen jälkeen tapettu. Jotkut raiskauksen seurauksena raskaaksi tulleet naiset on pakotettu lähtemään kylästään ja heidän vauvoillaan on riski tulla tapetuksi. Joskus naiset tekevät itsemurhan, jos he eivät voi lähteä kylästään synnyttämään muualle. Alueella ei ole keskuksia, jotka tarjoaisivat psykososiaalista neuvontaa tai tukea näille uhreille.¹³³ Saman raportin mukaan huhtikuussa 2018 Galmudugin osavaltiossa tapahtui raiskaustapaus klaanikonfliktin jälkeen. Klaanin jäsen hyökkäsi 13-vuotiaan tytön kimppuun veitsellä uhaten ja raiskasi tämän, aiheuttaen tytölle vakavia ruumiillisia vammoja. Galmudugin hallitus ei ole asettanut tekijää syytteeseen kapasiteetin ja resurssien puutteiden vuoksi.¹³⁴

Vuotta 2017 tarkastelevan Yhdysvaltain ulkoministeriön ihmisoikeusraportin mukaan Somalimaan paikalliset kansalaisjärjestöt ovat raportoineet joukkoraiskausten olevan yhä ongelma kaupunkialueilla. Niitä tapahtuu usein köyhemmissä kaupunginosissa ja maahanmuuttajien, kotiin palanneiden pakolaisten sekä kaupunkialueilla asuvien maan sisäisesti siirtymään joutuneen maaseutuväestön keskuudessa. Raportin mukaan jengiraiskauksiin syyllistyvät pääasiassa nuorisojengit ja miespuoliset opiskelijat.¹³⁵

Puntmaassa maan sisäisesti siirtymään joutuneet tytöt ja naiset ovat kaikista haavoittuvimpia seksuaaliselle väkivallalle, sillä leirien olosuhteet ovat vaaralliset, ne sijaitsevat eristyksissä, niistä puuttuvat kunnan suojat sekä pääsy veteen ja sähköön.¹³⁶ Myös Puntmaan poliisin kerrotaan tehneen seksuaalista väkivaltaa kahdelle naiselle maan sisäisesti siirtymään joutuneiden leirillä ja kahden muun naisen kerrotaan saaneen vammoja raportointikauden (21.12.2017–24.4.2018) aikana.¹³⁷ 17.4.2018 YK dokumentoi raportteja 21-vuotiaaseen naiseen kohdistuneesta seksuaalisesta väkivallasta. Kolme univormuasuisista miestä oli pahoinpidellyt ja raiskannut hänet aseella uhaten Pohjois-Galkayossa. Tiedossa ei ollut oliko miehillä kytköksiä johonkin ryhmään. Poliisi avasi tapauksen tutkinnan, mutta pidätyksiä ei tehty.¹³⁸ Lokakuussa 2017 Puntmaan turvallisuusjoukkojen jäsen syyllistyi seksuaalisen väkivaltaan nuorta tyttöä kohtaan, mutta miestä ei pidätetty eikä asetettu syytteeseen. Yksityisen hyväntekijän kerrotaan lähettäneen tytön ulkomaille saamaan hoitoa.¹³⁹

¹³¹ SIDRA 10/2018, s. 3; UNSC 23.3.2018, s. 19.

¹³² UNSC 23.3.2018, s. 19; UNSOM & UNHCR 12/2017, s. 29; USDoS 20.4.2018; VOA 25.1.2017.

¹³³ UNHRC 19.7.2018, s. 14.

¹³⁴ UNHRC 19.7.2018, s. 14.

¹³⁵ USDoS 20.4.2018.

¹³⁶ UNSOM 25.11.2017.

¹³⁷ UNSC 2.5.2018, s. 12.

¹³⁸ USDoS 20.4.2018.

¹³⁹ UNHRC 19.7.2018, s. 14.

Aiheesta lisää tietoa Maatietopalvelun kyselyvastauksessa: Raiskaus ja sen seuraukset uhrille Somaliassa / 16.6.2017 (Tellus-maatietokanta)

3.2. Väkivalta

Seksuaalisen ja sukupuolittuneen väkivallan lisäksi naiset joutuvat myös muunlaisen väkivallan uhreiksi Somaliassa. Toukokuussa 2017 Galmudugin osavaltion 2016–2017 vaaleihin osallistunut naispuolinen delegaatti ammuttiin kuoliaaksi Mogadishussa. Tekijät olivat tuntemattomia. Pidätyksiä ei tehty, mutta viranomaiset uskovat al-Shabaabin olleen vastuussa. Tämä oli 23. delegaatti, joka oli tapettu helmikuun 2017 vaalien jälkeen. Samana päivänä kaksi naispuolista khat-myyjää Dirir-weyn-kylässä Leegon ja Wanlaweynin kaupunkien välillä Lower Shabellessa siepattiin kodeistaan ja mestattiin. Ketään ei pidätetty tapaukseen liittyen, mutta al-Shabaabin miehiä epäiltiin teosta, sillä ryhmän tiedetään hyökkäävän hallituksen sotilaille myyvien khat-myyjien kimppuun.¹⁴⁰ Al-Shabaabin epäiltiin olleen myös joulukuusta 2015 alkaen muutaman kuukauden aikana nopeasti lisääntyneiden naisiin kohdistuneiden tappojen takana. Tuolloin viisi naista salamurhattiin, heidän joukossaan poliitikkoja, yhteisöjohtajia, toimittajia ja UNHCR:n työntekijöitä. Kaikki naiset olivat työskennelleet eri tehtävissä ja toimissa Somalian kehittämiseksi.¹⁴¹

Helmikuun 2018 alussa Radio Kulmiye raportoi tuntemattomien asemiesten ampuneen Beletweynen lähistöllä tuntemattomasta syystä siviilijoneuvoa kohden surmaten kyydissä olleen naisen ja haavoittaen kahta muuta.¹⁴² Yhdysvaltain ulkoministeriön ihmisoikeusraportin mukaan helmikuussa 2017 kolme naispuolista toimittajaa Somalimaassa väittivät, että univormupukuiset viranomaiset pahoinpitelivät ja vangitsivat heidät useiksi tunneiksi, kun he olivat olleet vierailmassa sukulaisensa luona vankilassa Hargeisassa. Tapausta ei tutkittu.¹⁴³

3.3. Haitalliset perinteet

Tyttöjen ja naisten ympärileikkaus/sukupuolinten silpominen (female circumcision/female genital mutilation/cutting, FGM/C) on koko Somalian alueella lähes universaalia.¹⁴⁴ Aihetta ei käsitellä tässä raportissa. Siitä löytyy tietoa Maatietopalvelun seuraavissa kyselyvastauksissa:

- SOMALIA / FGM, synnytys, defibulaatio, äitiys- ja lapsikuolleisuus, uudelleen ympärileikkaamisen, aikuisten naisten ympärileikkaaminen, ympärileikkaamattomat naiset / 10.10.2018 (Tellus-maatietokanta)
- Maahanmuuttovirasto 5.10.2018. Somalia: Somaliaa koskeva tiedonhankintamatka tammikuussa 2018. FAKTA-hanke, tiedonhankintamatkaraportti (Tellus-maatietokanta)
- FGM/C Puntmaassa / 4.9.2017 (Tellus-maatietokanta)
- Somalia Somalimaa FGM yleisyys ja siihen liittyvät käytännöt / joulukuu 2013 (Tellus-maatietokanta)

¹⁴⁰ USDoS 20.4.2018.

¹⁴¹ SIHA 21.6.2016.

¹⁴² Radio Kulmiye 3.2.2018.

¹⁴³ USDoS 20.4.2018.

¹⁴⁴ USDoS 20.4.2018; Africa's Voices 11/2017, s. 7; UNSOM 8.3.2018.

3.4. Ihmiskauppa

Yhdysvaltain ulkoministeriön vuotta 2017 tarkastelevan ihmiskaupparaportin mukaan Somalia on lähde-, kauttakulku- ja kohdemaana pakko- ja seksityöhön kaupuille miehille, naisille ja lapsille. Tietoa ihmiskaupasta Somaliassa on kuitenkin erittäin vaikea saada tai varmistaa eikä tilastoja ihmiskaupan uhrien määrästä ole.¹⁴⁵ Yksi kansainvälinen järjestö raportoi vastaanottaneensa 21 ihmiskaupan uhria vuonna 2017. Edellisenä vuonna Puntmaan viranomaiset olivat yhdessä kansalaisjärjestöjen kanssa tarjonneet suojaa 23 ihmiskaupan ja ihmissalakuljetuksen uhrille.¹⁴⁶

Arvioiden mukaan somalialaiset ihmiskaupan uhrit ovat todennäköisimmin Etelä- ja Keski-Somaliasta ja heidät viedään Puntmaahan ja Somalimaahan. Somalimaassa toimii naisia välittäjinä ja rekrytoijina ja he kuljettavat uhreja Puntmaahan, Djiboutiin ja Etiopiaan kotiorjuuteen tai seksityöhön. Suurin osa uhreista on kotoisin Etelä- ja Keski-Somaliasta ja pääasiallisia kohteita ovat Eurooppa, jossa pääasiassa Italia, sekä Jemen, Persianlahden valtiot (ensisijaisesti Saudi-Arabia), Etelä-Afrikka ja Kenia.¹⁴⁷ Nuorilla sekä epävirallisella sektorilla työskentelevillä naisilla on korkea riski joutua ihmiskaupan uhreiksi. Myös tietyillä marginalisoiduilla etnisillä ja ammatillisilla vähemmistöillä¹⁴⁸ (bantut ja midgaanit)¹⁴⁹ sekä al-Shabaabin alueella elävillä on muita suurempi riski joutua seksikaupan ja pakkotyön uhreiksi.¹⁵⁰ Ihmiskauppiat hyväksikäyttävät IDP-naisten ja lasten haavoittuvuutta pääasiassa Etelä- ja Keski-Somaliassa tarjoamalla heille houkuttelevia töitä Euroopassa ja Pohjois-Amerikassa. Somalialaisia naisia kuljetetaan Lähi-itään kotiorjiksi ja pakkoprostituutioon.¹⁵¹

Vuoden 2017 aikana yhä useampia keskiluokkaisia somalialaisia ja yksinäisiä lapsia joutui ihmiskaupan uhreiksi. Maan sisäisesti siirtymään joutuneet ja työttömät 18–35-vuotiaat ovat kaikista haavoittuvimmassa asemassa. Köyhyyden vuoksi jotkut antavat vapaaehtoisesti lapsensa sukulaisille ja klaninsa jäsenille huollettaviksi, ja jotkut näistä lapsista voivat joutua ihmiskaupan uhreiksi pakkotyöhön tai seksikauppaan.¹⁵²

Somalian hallituksella on erittäin vähän kapasiteettia toimia ihmiskauppaa vastaan.¹⁵³ Aikaisempien raporttien mukaan joillakin viranomaisilla on kytköksiä ihmiskaupparinkeihin.¹⁵⁴ Hallitus tukeutuu täysin kansainvälisiin järjestöihin ja kansalaisjärjestöihin avun ja tuen tarjoamisessa ihmiskaupan uhreille.¹⁵⁵

Vuonna 2017 al-Shabaab orjuutti tuntematonta määrää nuoria tyttöjä ja hyväksikäytti heitä seksuaalisessa orjuudessa.¹⁵⁶ Al-Shabaab käyttää huijausmenetelmää rekrytoidakseen uhreja

¹⁴⁵ USDoS 28.6.2018, s. 456–466; ARC 25.1.2018, s. 377.

¹⁴⁶ USDoS 28.6.2018, s. 465.

¹⁴⁷ USDoS 28.6.2018, s. 466.

¹⁴⁸ USDoS 28.6.2018, s. 466.

¹⁴⁹ USDoS 27.6.2017, s. 434.

¹⁵⁰ USDoS 28.6.2018, s. 466.

¹⁵¹ USDoS 28.6.2018, s. 466.

¹⁵² USDoS 28.6.2018, s. 466.

¹⁵³ USDoS 28.6.2018, s. 464.

¹⁵⁴ USDoS 28.6.2018, s. 464.

¹⁵⁵ USDoS 28.6.2018, s. 465.

¹⁵⁶ USDoS 28.6.2018, s. 465.

Etelä- ja Keski-Somaliassa sekä Keniassa pakottaen uhrin kotiorjuuteen, järjestön tukitehtäviin sekä avioliittoihin taistelijoitensa kanssa.¹⁵⁷ YK:n turvallisuusneuvoston raportin mukaan al-Shabaabin on myös raportoitu ihmiskaupan tyttöjä ja naisia Kenian rannikkoalueilta Somaliaan, jossa heidät on pakotettu seksiorjuuteen. Heidä on huijattu valheellisilla lupauksilla töistä ulkomailla. Joitain naisista pidetään seksiorjina ja jotkut pakotetaan taistelijoiden "vaimoiksi".¹⁵⁸

3.5. Al-Shabaabin tekemät oikeudenloukkaukset

Al-Shabaabin hallinnoimilla alueilla esiintyy tyttöjen ja naisten pakkoavioliittoja al-Shabaabin jäsenten kanssa¹⁵⁹ ja järjestö käyttää avioliittoja rekrytointinsa apukeinona.¹⁶⁰ Tyttöjä on myös siepattu avioliittoa varten.¹⁶¹ 14.9.2017 raskaasti aseistautuneiden al-Shabaabin jäsenten kerrotaan siepanneen 15-vuotiaan tytön kotoaan Waberi-kylästä, Elburin piirikunnassa, Galgaduudin alueella. Tytön isä oli aiemmin kieltäytynyt al-Shabaabin avioliittoehdotuksesta vedoten tyttärensä alaikäisyyteen, ja al-Shabaab oli tämän vuoksi pidättänyt hänet.¹⁶² Yhdysvaltain ulkoministeriön ihmisoikeusraportin mukaan ei ole tiedossa, että hallitus tai alueelliset viranomaiset tekevät mitään estääkseen varhaisia ja pakkoavioliittoja.¹⁶³

Al-Shabaabin jäsenet syyllistyvät myös seksuaaliseen väkivaltaan.¹⁶⁴ Al-Shabaabin hallinnoimilla alueilla, kuten Bakoolin ja Bayn alueilla South-West osavaltiossa, ei ole tarjolla palveluita seksuaalisen väkivallan uhreille.¹⁶⁵ (*Kts. myös edellinen kappale al-Shabaabin yhteyksistä ihmiskauppaan.*)

Al-Shabaabin hallitsemilla alueilla nainen voi joutua vangituksi rintaliivien käyttämisestä tai siitä, että hän ei käytä hijabia.¹⁶⁶ Al-Shabaab voi myös julkisesti pahoinpidellä, ruoskia tai teloittaa naisen, joka ei noudata järjestön pukeutumiskoodia; joka työskentelee kodin ulkopuolella; jonka nähdään keskustelevan perheen ulkopuolisen miehen kanssa; tai jonka nähdään tekevän mitään tahansa muuta, jonka al-Shabaab katsoo olevan epäsovittava.¹⁶⁷ Naisten sulkeminen yhteiskunnallisten aktiviteettien ulkopuolella on al-Shabaabin hallitsemilla alueilla muuhun maahan nähden voimakkaampaa, sillä järjestö katsoo naisten osallistumisen taloudellisiin aktiviteetteihin islamin vastaiseksi.¹⁶⁸

Al-Shabaabin kerrotaan rankaisevan mm. raiskaukseen ja aviorikokseen syyllistyneitä kuolemanrangaistuksella.¹⁶⁹ Viimeisimmän Yhdysvaltain ulkoministeriön ihmisoikeusraportin

¹⁵⁷ USDoS 28.6.2018, s. 466.

¹⁵⁸ UNSC 23.3.2018, s. 19.

¹⁵⁹ USDoS 20.4.2018; DIS / DRC 1/2017, s. 19 - 22; DFAT 13.6.2017, s.15.

¹⁶⁰ USDoS 20.4.2018.

¹⁶¹ DFAT 13.6.2017, s.15; UNSOM & UNHCR 12/2017, s. 19-20.

¹⁶² UNSOM & UNHCR 12/2017, s. 19-20.

¹⁶³ USDoS 20.4.2018.

¹⁶⁴ USDoS 20.4.2018.

¹⁶⁵ UNSC 26.12.2017, s. 14.

¹⁶⁶ USDoS 20.4.2018. Hijab on musliminaisten käyttämä päähuivi.

¹⁶⁷ DFAT 13.6.2017, s.14.

¹⁶⁸ USDoS 20.4.2018.

¹⁶⁹ USDoS 20.4.2018.

mukaan, toisin kuin aikaisempina vuosina, vuonna 2017 ei ollut raportteja aviorikoksen vuoksi kuoliaaksi kivitetyistä naisista.¹⁷⁰ Reuters ja Allgalgaduud- uutissivusto kuitenkin uutisoivat al-Shabaabin kivittäneen kahdeksan lapsen äidin kuoliaaksi aviorikoksesta Sakowin kaupungissa lokakuun 2017 lopussa. Hagarin kylässä asuneen naisen kerrottiin ilmoittaneen lähteneensä sukulaisiin Mogadishuun, mutta aviomiehen saaneen selville, että tämä oli mennyt uusiin naimisiin ja asui toisen miehen kanssa Sakowissa. Aviomies raportoi asiasta al-Shabaabille, joka tuomitsi ja teloitti naisen. Uuden aviomiehen raportoitiin paenneen.¹⁷¹

Lisää tietoa pakkoavioliitoista al-Shabaabin jäsenten kanssa löytyy Maatietopalvelun kyselyvastauksesta: Somalia / Naisen elämä pakkoavioliiton ja raiskausten jälkeen / 8.1.2014 (Tellus-maatietokanta).

3.6. Avioliittokäytännöt ja niihin liittyvät oikeudenloukkaukset

Somalian liittovaltion väliaikainen perustuslaki edellyttää avioliiton solmimiseksi, että avioliiton molemmat osapuolet ovat ensin saavuttaneet ”kypsän iän” ja määrittelee lapseksi alle 18-vuotiaan henkilön. Perustuslain mukaan avioliittoon tarvitaan molempien osapuolten vapaa suostumus ollakseen laillinen. Tästä huolimatta varhaisia avioliittoja solmitaan ja ne ovat yleisiä Somaliassa.¹⁷² Tyttöjen kerrotaan voivan avioitua jo 16-vuotiaana vanhempiansa suostumuksella.¹⁷³

Save the Children -järjestön vuotta 2017 tarkastelevan vuosiraportin mukaan Somalia on onnistunut vähentämään lapsiavioliittojen yleisyyttä. Avioituneiden 15–19-vuotiaiden osuus laski 26 %:sta vuonna 2006 noin 10 %:iin vuonna 2017. Tämän suunnan on vahvistanut myös useiden kansalaisjärjestöjen yhdessä tekemä ja heinäkuussa 2017 julkaistu tutkimus, jonka mukaan 15–19-vuotiaista tytöistä on avioitunut arviolta 14 %.¹⁷⁴ Hyväntekeväisyysjärjestö Oxfamin kesäkuussa 2018 julkaiseman raportin mukaan sen tutkimuksen vastaajat olivat puolestaan kokeneet lapsiavioliittojen päinvastoin lisääntyneen. Tytöistä maksetaan myötäjäismaksuja, jotka tuovat kipeästi kaivattuja tuloja perheille sen lisäksi, että ne vähentävät perheessä ruokittavien suiden määrää, ja turvaavat lapsen ja sitä kautta myös hänen perheensä tulevaisuuden erityisesti silloin, kun sulhanen on varakkaammasta perheestä.¹⁷⁵

Pakkoavioliitot ovat Somaliassa yhä huolenaihe. YK:n *Monitoring and Reporting Mechanism* (MRM) raportoi 18 pakkoavioliittotapauksesta, joista kolme oli solmittu Somalian kansallisarmeijan jäsenten kanssa, 13 al-Shabaabin jäsenten kanssa ja kaksi Ahl al-Sunna wal-Jama'an (ASWJ) jäsenten kanssa.¹⁷⁶ Heinäkuussa 2016 raportoitiin, että 15-vuotias tyttö oli pakkonaitettu kansallisarmeijan sotilaan kanssa Busulin kylässä, Gedon maakunnan alueella.

¹⁷⁰ USDoS 20.4.2018.

¹⁷¹ Reuters 26.10.2017; Allgalgaduud Media 27.10.2017.

¹⁷² USDoS 20.4.2018; Africa's Voices 11/2017, s. 8-9.

¹⁷³ Africa's Voices 11/2017, s. 8.

¹⁷⁴ Save the Children 30.8.2018, s. 8.

¹⁷⁵ Oxfam 6/2018, s. 12.

¹⁷⁶ UNSOM & UNHCR 12/2017, s. 19.

Jubbalandin osavaltion viranomaisten kerrottiin tutkineen asiaa, mutta tulleen siihen johtopäätökseen, ettei tarina ollut uskottava.¹⁷⁷

Polygamia eli moniavioisuus on Somaliassa hyväksyttyä miehille, sillä sharia-laki sallii sen, mikäli mies pystyy huolehtimaan kaikista vaimoistaan tasavertaisesti. Perinteisesti polygamia on ollut keino saada perheeseen lisätuloja ja -käsiä.¹⁷⁸ Nykyään polygamia voi aiheuttaa suuria vaikeuksia naisille, kun toista tai kolmatta vaimoa hankkivat miehet eivät pysty huolehtimaan kaikista vaimoista, ja ottavat uusia vaimoja ilman aikaisempien vaimojen hyväksyntää.¹⁷⁹ Naiset ovat tilanteeseen yhä tyytymättömämpiä, mutta eivät voi tehdä mitään. Yleinen valituksen aihe maan sisäisesti siirtymään joutuneiden parissa on se, että miehet ottavat lisää vaimoja onnistuessaan tienaamaan rahaa sen sijaan, että käyttäisivät tämän rahan jo olemassa olevan perheensä ylläpitoon. Jotkut naiset kokevat miesten ottavan lisää vaimoja saadakseen useamman naisen huolehtimaan heistä. Naiset myös valittavat polygamian antavan miehille tekosyyntä kieltäytyä avioero vaatimuksesta niin, että klaanin vanhimmat leimaavat naiset helposti mustasukkaisiksi sen sijaan, että he kuuntelisivat todellisia valituksia aviomiesten käytöksestä.¹⁸⁰

Avioerot ovat erittäin yleisiä Somaliassa¹⁸¹ eikä avioero stigmatisoi naista somalikulttuurissa¹⁸². Tavallisesti sekä mies että nainen avioituvat eron jälkeen uusien puolisoitten kanssa.¹⁸³ Avioeron saaminen on miehelle huomattavasti helpompaa kuin naiselle. Riittää, että hän yksinkertaisesti ilmoittaa eroavansa vaimostaan. Nainen tarvitsee avioeroon aviomiehensä hyväksynnän, ja jos hän ei sitä saa, hän voi hakea oikeuden määräystä. Hän voi kuitenkin kohdata paljon painostusta, jotta hän luopuisi aikeistaan. Ennen tuomioistuimen puoleen kääntymistä, naisen tulee viedä tapauksensa klaanin vanhimmille, jotta he voivat katsoa saadaanko siellä ratkaisua tehtyä. Usein he painostavat naista sopimaan asian aviomiehen kanssa riippumatta siitä, mikä valituksen aihe on ollut.¹⁸⁴

Avioliittokäytäntöihin liittyvä oikeudenloukkaus on myös se, että raiskauksen uhri voidaan pakottaa avioitumaan raiskaajansa kanssa.¹⁸⁵ UNSOMin mukaan tämä on tapa, johon monet perheet ja klaanit tukeutuvat. YK on kehittänyt perinteisen kiistojen sovittelumenetelmän, joka pyrkii korjaamaan tätä perinnettä.¹⁸⁶ Tämän lisäksi raiskaukseen syyllistyneen miehen sisko voidaan pakottaa avioitumaan jonkun uhrin klaanin jäsenen kanssa. Naisella ei oikeastaan ole muita vaihtoehtoja kuin suostua tällaiseen avioliittoon, mutta jos hän kieltäytyisi, jonkun toisen naisen täytyisi ottaa hänen paikkansa. Tapa on muuttumassa kaupunkialueilla.¹⁸⁷

Leskeksi jäänyt nainen voidaan pakottaa avioitumaan edesmenneen miehensä miespuolisen sukulaisen kanssa (*dumaal*). Leskeksi jäänyt mies puolestaan on oikeutettu avioitumaan

¹⁷⁷ UNSOM & UNHCR 12/2017, s. 19.

¹⁷⁸ NRC 15.2.2016, s. 54.

¹⁷⁹ NRC 15.2.2016, s. 55.

¹⁸⁰ NRC 15.2.2016, s. 55.

¹⁸¹ Rift Valley Institute 2/2016, s. 7

¹⁸² Lifos 27.4.2018, s. 18; Diriye Abdullahi 2002, s. 133.

¹⁸³ Diriye Abdullahi 2002, s. 133.

¹⁸⁴ NRC 15.2.2016, s. 60.

¹⁸⁵ UNSC 23.3.2018, s. 19; UNSOM & UNHCR 12/2017, s. 29; USDoS 20.4.2018; VOA 25.1.2017.

¹⁸⁶ UNSOM & UNHCR 12/2017, s. 29.

¹⁸⁷ Lifos 30.11.2012, s. 36.

edesmenneen vaimonsa siskon kanssa (*higsii*). Nuori tyttö tai nainen voidaan naittaa *xeer*-oikeuden päätöksen mukaisena kompensatiomaksuna tai rauhansovittelun tuloksena toiselle klaanille (*godobtii*).¹⁸⁸

Valtaklaanien ja vähemmistöryhmien jäsenten väliset seka-avioliitot voivat aiheuttaa riskin avioparille. Somalimaassa oli ollut tapaus vähemmistöön kuuluvan miehen sekä valtaklaanin kuuluvan naisen välisestä seka-avioliitosta. Pariskunta oli paennut naimisiin menon jälkeen, mutta naisen klaanin jäsenet olivat löytäneet ja pahoinpidelleet heidät.¹⁸⁹ Syyskuussa 2018 uutisoitiin väkijoukon pahoinpidelleen ja polttaneen kuoliaaksi bantuvähemmistöön kuuluvan Ahmed Mukhtar Salahin sen jälkeen, kun hänen veljenpoikansa oli mennyt naimisiin etnisen somalinaisen kanssa.¹⁹⁰

Avioliitto al-Shabaabin jäsenen kanssa voi johtaa oikeudenloukkauksiin hallituksen taholta. Somalian hallituksen kerrotaan kohdistaneen al-Shabaabin jäsenten vaimoihin kollektiivisia rangaistuksia, mielivaltaisia pidätyksiä ja pakotettuja siirtymisiä. Kohtelua on perusteltu sillä, että al-Shabaabin jäsenten sukulaiset tukevat järjestön aktiviteetteja ja ovat siten turvallisuusuhka. Syys-lokakuussa 2016 Jubbalandin osavaltion hallinto määräsi al-Shabaabin jäsenten vaimot jättämään kaikki osavaltion hallinnassa olevat alueet ja uhkasi pakolla siirtää heidät, mikäli he eivät lähtisi vapaaehtoisesti. Gedon alueella Jubbalandin osavaltion Bardheeren piirikunnan hallinto määräsi seitsemän päivän uhkavaatimuksen al-Shabaabin jäsenten vaimoille lähteä kaupungista. Klaanin vanhimpien ja piirikunnan hallinnon väliintulo esti kuitenkin karkotuksen ja uhkavaatimus poistettiin 21.10.2016.¹⁹¹ Toukokuussa 2017 Southwestin osavaltiossa Baidoon poliisi rekisteröi al-Shabaabin taistelijoiden vaimot ja pyysi heitä poistumaan IDP-leiriltä, jossa he asuivat. Seuraavana päivänä piirikunnan poliisista varmistettiin, että poliisi on koonnut ryhmän al-Shabaabin jäsenten vaimoja kokoon ja heille oli kerrottu, että heidän tulee joko vakuuttaa miehensä antautumaan tai lähteä alueelta. 29.7.2017 Jubbamaan turvallisuusministeri uhkasi televisiossa karkottaa al-Shabaabin jäsenten vaimot ja lapset hallituksen hallinnassa olevista kaupungeista.¹⁹²

Lisää tietoa avioliittokäytännöistä ja niihin liittyvistä oikeudenloukkauksista löytyy mm. seuraavista Maatietopalvelun tuotteista:

- *Somalia / Naisen elämä pakkoavioliiton ja raiskausten jälkeen / 8.1.2014 (Tellus-maatietokanta)*
- *Somalia/seka-avioliitot, tarkennus / 21.4.2011 (Tellus-maatietokanta)*
- *Somalialaisten avioliitto- ja seurustelukäytännöt / 5.11.2009 (Tellus-maatietokanta)*

Lisää tietoa somalialaisten avioliittokäytännöistä löytyy myös Irlannin maatietopalvelun raportista: Refugee Documentation Centre (Ireland) 4/2015. Country Marriage Pack Somalia.

https://www.ecoi.net/en/file/local/1122864/1930_1430825948_somalia-marriage-pack-april-2015.pdf (käyty 4.12.2018).

¹⁸⁸ NRC 15.2.2016, s. 34.

¹⁸⁹ UNHRC 6.9.2017, s. 16.

¹⁹⁰ Ghedi Santur/IRIN News 22.10.2018; Radio Dalsan 23.9.2018.

¹⁹¹ UNSOM & UNHCR 12/2017, s. 20.

¹⁹² UNSC 23.3.2018, s. 19.

4. Lainsäädäntö ja oikeuskäytäntö

Somalian oikeusjärjestelmä on yhdistelmä perinteistä tapaoikeutta (xeer), islamilaista sharia-lakia ja virallista (perustuslaillista) oikeutta.¹⁹³ Nämä eri oikeusinstituutiot ovat vuorovaikutuksessa toistensa kanssa ja joskus xeeriä yhdistellään sharian kanssa ja joskus perustuslain kanssa. Joissain tapauksissa xeer voi haastaa Somalian eri alueiden perustuslait ja sharia-lain, ja joskus xeer myös pystyy kumoamaan virallisten tuomioistuinten päätökset.¹⁹⁴ Silloin kun xeer syrjäyttää virallisen oikeusjärjestelmän, se voi johtua siitä, että kyseisellä alueella klaanijärjestelmällä on valtiota huomattavasti paremmat mahdollisuudet toimeenpanna lakeja ja rangaistuksia käytännössä.¹⁹⁵ Toisaalta klaanisuojelujärjestelmä vaikuttaa heikentyneen alueilla, joissa Somalian valtio on pystynyt ottamaan enemmän vastuuta, sekä myös alueilla, missä al-Shabaabilla on valtaa.¹⁹⁶ Joskus eri oikeusjärjestelmiä sovelletaan myös itsenäisesti. Tällainen jousto aiheuttaa erittäin vakavaa oikeudellista epävarmuutta.¹⁹⁷ Klaanien, valtion, al-Shabaabin ja xeerin toimiessa maassa yhtäaikaaisesti, somalialaisilla voi olla hyvinkin erilaiset mahdollisuudet ja keinot saada oikeutta riippuen siitä missä hän oleskelee ja milloin, mihin klaaniin tai ryhmään hän kuuluu, ja onko hän mies, nainen vai lapsi.¹⁹⁸

Somalian liittovaltion uudet osavaltiot ovat vasta perustamassa omia oikeuslaitoksiaan eikä suurimmalla osalla niiden henkilökunnasta ole virallista koulutusta. Valvontajärjestelmiä ei ole ja tuomioistuimilta puuttuu kyky toimeenpanna päätöksiä. Tämä yhdistettynä syvään juurtuneeseen korruptioon vaikuttaa negatiivisesti somalialaisten luottoon viralliseen oikeusjärjestelmään. Monilla yhteisöillä ei ole pääsyä viralliseen järjestelmään ja he vievät heidän erimielisyytensä perinteisiin oikeusjärjestelmiin (xeer), ml. al-Shabaabin ylläpitämiin tuomioistuimiin joillain alueilla.¹⁹⁹ Hallinnon kyvyttömyys turvata kansalaistensa perusoikeudet sekä tarjota heille turvaa ja suojelua on johtanut siihen, että xeer ja klaanisuojelu ovat ottaneet tämän tehtävän hoitaakseen. Landinon mukaan eläminen ilman klaanisuojelua ja xeeriä Somaliassa on vaikeaa ja siinä on riskinsä.²⁰⁰

Virallisten tuomioistuinten koetaan usein olevan naisten tavoittamattomissa tai niin vahvassa yhteydessä perinteiseen oikeusjärjestelmään, että se tekee niistä tehottomia.²⁰¹ Viralliset instituutiot kuten poliisi ja oikeuslaitos ovat usein tehottomia ja voivat jopa aktiivisesti syrjiä vähäosaisia ryhmiä, erityisesti vähemmistöjä ja naisia. Samoin myös xeer usein epäonnistuu puolueettoman ja tehokkaan oikeuden tarjoamisessa naisille tai vähemmistöryhmille.²⁰² Lisäksi oikeusjärjestelmät ja instituutiot ovat sukupuolittuneita: suurin osa hallituksen viranomaisista ja poliiseista sekä kansalaisjärjestöjen työntekijöistä on miehiä ja myös kaikki perinteiset klaanin

¹⁹³ UNSOM & UNHCR 12/2017, s. 29.

¹⁹⁴ Lifos 27.4.2018, s. 14, 20.

¹⁹⁵ UNICEF 12/2002, s. 15.

¹⁹⁶ Lifos 27.4.2018, s. 4.

¹⁹⁷ Lifos 27.4.2018, s. 20.

¹⁹⁸ Lifos 27.4.2018, s. 4-5, 20.

¹⁹⁹ UNSOM & UNHCR 12/2017, s. 29.

²⁰⁰ Lifos 27.4.2018, s. 20.

²⁰¹ NRC 15.2.2016, s. 69.

²⁰² MRG 1/2015, s. 5.

vanhimmat sekä tuomarit ovat miehiä.²⁰³ Ongelma ei siten ole lainsäädännön puute sinänsä vaan sen toimeenpanon heikkous kansallisesti ja alueellisesti.²⁰⁴

Xeerissä naisilla ei ole mandaattia osallistua päätöksentekoon, vaan häntä edustaa aina mies, joka on yleensä hänen isänsä tai aviomiehensä.²⁰⁵ Sharia-laki on naisten oikeuksien kannalta xeerää edistyksempinen. Klaanien vanhimmat kuitenkin tavanomaisesti painostavat naisia sopimaan asioista tuomioistuimien ulkopuolella perinteisin keinoin, tai sharia-tuomioistuimia hallinnoivat miehet, jotka soveltavat sitä väärin miesten etujen parhaaksi.²⁰⁶ Norjan pakolaisneuvoston tutkimuksessa haastateltujen IDP-naisten mukaan, hakiessaan oikeutta asumiseen, maanomistukseen ja omaisuuteen liittyvissä asioissa, naisten ei anneta virallisesti puhua omasta puolestaan, vaan heillä tulee olla miespuolinen sukulainen tai klaanin jäsen edustamassa heitä.²⁰⁷ Mogadishussa tehtyjen haastattelujen perusteella vaikuttaa siltä, että naiset tarvitsisivat miespuolista edustajaa puhumaan puolestaan myös joissain virallisissa tuomioistuimissa.²⁰⁸ Päinvastoin kuin mitä tutkimuksessa haastatellut naiset itse kertoivat, humanitaaristen toimijoiden ja hallituksen viranomaisten mukaan naisilla on pääsy tuomioistuimiin ja muihin hallinnon instituutioihin ilman miespuolista edustajaa.²⁰⁹ Pakolaisneuvoston mukaan tässä ei välttämättä ole ristiriitaa, vaan molemmat todellisuudet ovat mahdollisia, sillä vaikka naisten pääsyn eteen on tehty paljon erilaisia toimia hallituksen ja kansalaisyhteiskunnan taholta, niin on yhä monia naisia, jotka eivät ole hyötynet niistä.²¹⁰ Norjan pakolaisneuvoston tutkimuksen naisten mukaan kiistat viedään ensin perinteisille vanhimmille. Naiset, jotka olivat yrittäneet viedä asiansa ensin tuomioistuimeen, joutuivat huomaamaan, että he eivät päässeet kovin pitkälle, jos heillä ei ollut klaanin vanhimpien tukea ja hyväksyntää.²¹¹

Somalia ei ole vielä ratifioinut Kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskevaa yleissopimusta, Kansalaisyhteisöoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevaa kansainvälistä yleissopimusta²¹² eikä Yleismaailmallista ihmisoikeuksien julistusta.²¹³ Näiden kansainvälisten instrumenttien ratifiointi voisi auttaa naisia saamaan tunnustusta ja tasa-arvoa Somaliassa.²¹⁴ Hallitus lisäsi useita tasa-arvoon ja oikeuksiin liittyviä kappaleita väliaikaiseen perustuslakiinsa vuonna 2012. Perustuslain mukaan naiset tulee tehokkaasti ottaa mukaan kaikissa kansallisissa instituutioissa ja erityisesti valituissa ja nimitetyissä asemissa. Laissa myös painotetaan, että kaikkien kansalaisten sukupuoleen, uskontoon, yhteiskunnalliseen ja taloudelliseen asemaan, poliittiseen mielipiteeseen, klaaniin, vammaisuuteen, työhön, syntymäpaikkaan tai murteeseen katsomatta, tulee voida nauttia samoista laissa määritetyistä oikeuksista ja velvollisuuksista. Jokaisella on myös oikeus henkilökohtaiseen turvallisuuteen, mikä kieltää laittoman

²⁰³ NRC 15.2.2016, s. 77.

²⁰⁴ SIDRA 10/2018, s. 1.

²⁰⁵ Lifos 27.4.2018, s. 16.

²⁰⁶ UNICEF 12/2002, s. 15.

²⁰⁷ NRC 15.2.2016, s. 69.

²⁰⁸ NRC 15.2.2016, s. 70.

²⁰⁹ NRC 15.2.2016, s. 70.

²¹⁰ NRC 15.2.2016, s. 70-71.

²¹¹ NRC 15.2.2016, s. 70.

²¹² International Convention on Civil and Political Rights (ICCPR).

²¹³ Universal Declaration of Human Rights (UDHR).

²¹⁴ SIDRA 10/2018, s. 4.

vangitsemisen, kaikenlaisen väkivallan, ml. naisiin kohdistuvan väkivallan, kidutuksen tai epäinhimillisen kohtelun.²¹⁵

Liittovaltion ministerineuvosto hyväksyi 30.5.2018 seksuaalirikosten lakialoitteen, joka on räätälöity säättämään seksuaalirikoksista, toisin kuin vuoden 1962 rikoslaki.²¹⁶ Se tarvitsee enää parlamentin hyväksynnän.²¹⁷ Raiskaus on rikos liittovaltion lain mukaan ja rangaistus siitä on 5-15 vuoden vankilatuomio, mitä todellisuudessa tapahtuu harvoin.²¹⁸ Sotatuomioistuimessa raiskauksesta voi saada kuolemantuomion. Hallitus ei kuitenkaan toimeenpane lakia tehokkaasti.²¹⁹ Puolison tekemään väkivaltaa ja raiskauksia vastaan ei ole liittovaltiotasoisia lainsäädäntöä²²⁰, mutta toukokuussa 2016 ministerineuvosto hyväksyi kansallisen sukupuolitoimintaperiaatteen, joka antaa hallitukselle oikeuden asettaa syytteeseen kuka tahansa, joka on syyllistynyt sukupuolittuneeseen väkivaltaan, kuten naisen raiskaukseen tai tappamiseen.²²¹

Seksuaalisen väkivallan tapauksista suurin osa käsitellään xeerin ja sharia-lain alla. Nämä oikeusjärjestelmät usein johtavat tyttöjen ja naisten uhritumiseen entisestään, sillä uhrin ei saa oikeutta ja tekijät selviävät rangaistuksesta. Poliisi on haluton tutkimaan sukupuolittuneen väkivallan tapauksia ja joskus pyytää uhreja suorittamaan itse tapauksensa tutkinnan. Klaanit sovittelevat kiistat tapaoikeudessa ja kompensatio maksetaan tavallisesti klaanille uhrin sijasta. Tekijää ei siten varsinaisesti rangaista.²²² Somalikulttuurissa on käytössä perinteinen verirahan eli diyin maksaminen korvauksena kuolemasta ja loukkaantumisista klaanien välisissä kiistoissa. Sitä käytetään myös muiden rikosten, kuten raiskausten sovittelussa. Naisista maksettu diya on puolet miehistä maksetusta, ja maksu suoritetaan naisen isän tai aviomiehen klaanille.²²³ Klaanien välisiä ja niiden sisäisiä hyviä suhteita painotetaan enemmän kuin oikeuden saamista oikeudenloukkausten yksittäisille uhreille.²²⁴ Jotkut raiskausten uhrin pakotetaan avioitumaan raiskaajan kanssa.²²⁵

Somaliassa syyttäjän on raiskaustapauksissa todistettava, että penetraatio on tapahtunut voidakseen varmistaa tuomion, mutta lääkärintodistuksen saaminen voi osoittautua vaikeaksi. Viime aikoihin asti vain yhdessä Mogadishun sairaalassa oli lääkäri, jolla oli lainmukainen oikeus antaa tällainen todistus. Nykyään tuomioistuimet hyväksyvät todistuksia myös muista sairaaloista.²²⁶ Mogadishuun on perustettu rikostekninen laboratorio tarjoamaan tarvittavia

²¹⁵ Lifos 27.4.2018, s. 18.

²¹⁶ UNHRC 19.7.2018, s. 14-15.

²¹⁷ UN Women 18.9.2018; UNSOM 19.6.2018.

²¹⁸ Lifos 27.4.2018, s. 16; USDoS 20.4.2018.

²¹⁹ USDoS 20.4.2018.

²²⁰ Lifos 27.4.2018, s. 16; USDoS 20.4.2018.

²²¹ USDoS 20.4.2018.

²²² UNSOM & UNHCR 12/2017, s. 29; Oxfam 6/2018, s. 13; UNHRC 19.7.2018, s. 14; USDoS 20.4.2018; UNHRC 6.9.2017, s. 13

²²³ MRG 29.1.2015, s. 21; USDoS 20.4.2018.

²²⁴ Oxfam 6/2018, s. 13.

²²⁵ USDoS 20.4.2018; UNSOM & UNHCR 12/2017, s. 29; VOA 25.1.2017.

²²⁶ NewsDeeply 27.4.2017.

lääketieteellisiä todisteita, joita seksuaalirikosten uhrin voivat käyttää todisteena rikosoikeudenkäynneissä.²²⁷

UNDP yhdessä UNSOMin kanssa on kouluttanut poliiseja tasa-arvoasioista. Syyskuussa 2017 järjestettiin South-West-osavaltion 50 poliisille työpaja ihmisoikeuksista, poliisin roolista siviilien suojelijana, oikeudellisen avun saamisesta ja seksuaalisen ja sukupuolittuneen väkivallan ehkäisystä. Puntmaassa koulutettiin 25 poliisitutkijaa, syyttäjää ja tuomaria tutkimaan seksuaaliseen ja sukupuolittuneeseen väkivaltaan liittyviä rikoksia.²²⁸

4.1. Somalimaa

Norjan pakolaisneuvoston tutkimuksessa Somalimaa oli koko maassa ainoa alue, jossa naiset kokivat viralliset tuomioistuimet mahdolliseksi oikeusinstituutioksi heidän asumista, maan omistusta ja omaisuutta koskevissa oikeustapauksissaan. Tutkimuksen mukaan tämä johtuu todennäköisesti siitä, että Somalimaa on Somalian muita alueita sekulaarimpi ja järjestäytyneempi ja siellä toimii useita naisten oikeudelliseen avustamiseen keskittyneitä järjestöjä.²²⁹ Somalimaa on myös kieltänyt perinteisten johtajien lainkäyttövallan raiskaustapauksissa.²³⁰

Vuonna 2018 Somalimaa seurasi Puntmaan jalanjalkia ottaessaan käyttöön lain, joka kriminalisoi raiskauksen, pakkoavioliiton, ihmiskaupan seksiorjuuteen sekä seksuaalisen häirinnän. Lakialoitteen saama kannatus oli yllätys: se sai 35 ääntä yhteensä 50 äänestä klaanin vanhimmista koostuvassa parlamentin ylähuoneessa (House of Elders/guurti).²³¹ Laki odottaa vielä presidentin allekirjoitusta ennen lainvoimaisuutta.²³² Somalimaan parlamentin alahuone oli hyväksynyt lain jo tammikuussa, mutta parlamentin ylähuone muokkasi aloitetta huhtikuussa laskien lapsen iän määritelmää 18 vuodesta 15 vuoteen, ja poistaen poikkeuksen, jonka mukaan isät ja isoisät eivät saisi rangaistusta, mikäli he ovat sekaantuneet pakkoavioliittotapauksiin. Laki kriminalisoi raiskauksen ensimmäistä kertaa Somaliassa.²³³

Oikeudellista kehityksestä huolimatta viralliset oikeuspalvelut seksuaalirikostapauksissa ovat edelleen erittäin rajalliset. Yhteisöjen tai IDP-leirien johtajat yhä tavallisesti ratkovat myös seksuaaliseen ja sukupuolittuneeseen väkivaltaan liittyvät kiistat sen sijaan, että kääntyisi virallisen oikeusjärjestelmän puoleen.²³⁴

Syyskuussa 2018 YK:n tasa-arvojärjestö UN Women kertoi ensimmäisestä syytteiden nostosta tyttöjen ympärileikkaustapauksessa sen jälkeen, kun 10-vuotias tyttö oli kuollut ympärileikkausta seuranneeseen verenvuotoon Somalimaassa. Lakialoitteen luonnos on jo olemassa tavan kriminalisoimiseksi.²³⁵

²²⁷ UNSOM & UNHCR 12/2017, s. 29.

²²⁸ UNSC 5.9.2017, s. 9-10.

²²⁹ NRC 15.2.2016, s. 69.

²³⁰ UNHRC 6.9.2017, s. 16.

²³¹ UN Women 18.9.2018; UNSOM 19.6.2018.

²³² UNSOM 19.6.2018.

²³³ UNHRC 19.7.2018, s. 16.

²³⁴ VOA 10.1.2018; UNFPA 5.9.2016; REACH 4/2018, s. 26.

²³⁵ UN Women 18.9.2018.

4.2. Puntmaa

Joulukuussa 2016 Puntmaa sääti ensimmäisenä Somalian alueista lain seksuaalirikoksista.²³⁶ ”*Puntland Sexual Offences Act*” tuli lainvoimaiseksi 20.8.2016.²³⁷ Laki kriminalisoi kaikenlaiset seksuaalirikokset kuten joukkoraiskauksen, seksuaalisen hyväksikäytön ja väkivallan, seksuaalisen häirinnän sekä seksuaalirikokset, joihin liittyy internet ja epäsovelias genitaalialueiden paljastaminen julkisilla paikoilla. Laki laajentaa suostumuksen määritelmää pyrkimyksenä korjata epäoikeudenmukainen tilanne uhrien eduksi ilman, että vahingoitetaan tekijöiden oikeuksia oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin.²³⁸ Laki langettaa elinkautisen tai kuolemanrangaistuksen mm. aseella uhaten tehdystä raiskauksesta.²³⁹ Lisäksi lain mukaan missä tahansa oikeusprosessin vaiheessa syyttävöviranomaisten tulee kieltää perinteisten vanhimpien tai muidenkaan viranomaisten tai henkilöiden sekaantuminen lain kuvaamien rikosten ratkaisemiseen. Toisin sanoen, lain mukaan raiskaustapauksia ei enää voida ratkoa perinteisin keinoin.²⁴⁰ Oikeuskanslerin toimistoon on perustettu seksuaalisen väkivallan yksikkö.²⁴¹ Syyskuussa 2017 Puntmaassa avattiin Somalian ensimmäinen oikeuslääketieteellinen laboratorio Puntland Forensic Lab, joka tehostaa seksuaalisen ja sukupuolittuneen väkivallan tapauksien tutkimista.²⁴² Siellä on edistynyt DNA-testaamisen mahdollisuuksia ja laboratorio on suunniteltu tarjoamaan kriittistä tieteellistä todistusaineistoa seksuaalirikoslain alaisia rikoksia tutkiville ja niistä syytteitä nostaville poliisille ja viranomaisille.²⁴³

Uutta seksuaalirikoslakia ei kuitenkaan ole toistaiseksi toimeenpantu tehokkaasti, sillä paikallisviranomaisia ei ole koulutettu sen soveltamisesta, ja he käyttävät yhä sharia-lakia etenkin tapauksissa, joissa virallinen lainsäädäntö on puutteellinen.²⁴⁴ Pelkät lait eivät itsessään takaa naisten oikeuksia mikäli hallitus ja yhteiskunta laajemmin eivät toteuta näitä lakimuutoksia.²⁴⁵ Esimerkkinä tästä on vuoden 2017 alussa tapahtunut raiskaustapauksen siirto Puntmaan viranomaisilta sharia-tuomioistuimelle kahden tytön joukkoraiskaustapauksessa.²⁴⁶ (Toisten lähteiden mukaan tapauksessa vain toinen tyttö olisi raiskattu.²⁴⁷)

Joulukuussa 2016 joukko nuoria miehiä oli siepannut, raiskannut ja pahoinpidellyt kaksi nuorta tyttöä Goldogobissa. Miehet kuvasivat tapahtuneen ja julkaisivat kuvat ja videot sosiaalisessa mediassa. Tapaus herätti valtavasti tuomitsevaa huomiota paikallisesti ja sekä aktivistit että viranomaiset vaativat tekijöitä tuomittavaksi Puntmaan seksuaalirikoslain alla. Uskonnolliset johtajat, osa paikallisyhteisöstä sekä uhrien perheet halusivat tapauksen hoidettavaksi sharia-tuomioistuimessa. Syytettyjen perheet puolestaan halusivat, että tapaus käsiteltäisiin perinteisen lain mukaan. Kompromissina sharia-tuomioistuin värvättiin tammikuun 2017 puolivälissä

²³⁶ VOA 25.1.2017.

²³⁷ UNSOM & UNHCR 12/2017, s. 29.

²³⁸ UNFPA 31.1.2017.

²³⁹ USDoS 20.4.2018.

²⁴⁰ UNHRC 6.9.2017, s. 15.

²⁴¹ HRW 18.1.2018; USDoS 20.4.2018.

²⁴² UNHRC 19.7.2018, s. 15; NewsGram 16.9.2017.

²⁴³ NewsGram 16.9.2017.

²⁴⁴ UNHRC 6.9.2017, s. 15; USDoS 20.4.2018.

²⁴⁵ UNHRC 19.7.2018, s. 15.

²⁴⁶ HRW 18.1.2018.

²⁴⁷ UNDP 10.11.2017, s. 5.

kuulemaan tapausta ja Puntmaan viranomaiset olivat siellä tarkkailemassa.²⁴⁸ Klaanin vanhimpien kerrotaan alkujaan ehdottaneen, että tekijöiden perheet maksaisivat kukin uhrien perheille 100 kamelia kompensationsa, mutta ehdotus torjuttiin. Puntmaan oikeusministeriön johtaja kertoi heidän kieltäneen perinteisiä vanhimpia sekaantumasta tapaukseen. Tekijät tuomittiin lopulta tammikuun 2017 lopussa kukin viidestä kymmeneen vuoteen vankeuteen, 100–200 raipaniskuun sekä 1760–4620 dollarin suuruisiin sakkoihin. Lisäksi tuomioistuin määräsi, että tekijöitä ei vapautettaisi vankilatuomion suoritettuaan, ennen kuin he ovat maksaneet sakkonsa.²⁴⁹ Tarkkailijoiden mukaan vankilatuomiot olisivat todennäköisesti olleet pidemmät, mikäli tekijät olisi tuomittu seksuaalirikoslain mukaan.²⁵⁰ Viranomaisten mukaan yhteistyö virallisen oikeusjärjestelmän, sharia-oppineiden ja perinteisten yhteisön vanhempien kanssa varmisti, että uhri sai oikeutta.²⁵¹

Seksuaalisen väkivallanteot naisia kohtaan ovat Puntmaassa yleisiä ja niitä tehdään rangaistuksetta. Lokakuussa 2017 Puntmaan turvallisuusjoukkojen jäsen syyllistyi seksuaalisen väkivaltaan nuorta tyttöä kohtaan eikä miestä pidätetty tai asetettu syytteeseen raporttien mukaan. Yksityinen hyväntekijä lähetti tytön ulkomaille saamaan hoitoa.²⁵² Huhtikuussa 2017 Galkayon poliisin kerrotaan pidättäneen viisi miestä epäiltynä 15-vuotiaan tytön raiskauksesta. Miehet olivat pitäneet tyttöä vankinaan useita päiviä samalla, kun he olivat toistuvasti raiskanneet häntä. Tekijät olivat paikallisia 17–27-vuotiaita miehiä kaupungin valtaklaanista, mikä teki tapauksen tutkinnan erittäin vaikeaksi. Klaanin vanhimpien kerrotaan yrittäneen hoitaa tapauksen perinteisellä tavalla, mutta poliisit vastustivat tätä sen vuoksi, että raiskaukset ja seksuaalinen väkivalta tyttöjä ja naisia kohtaan on lisääntynyt alueella.²⁵³

Garowen kaupungin rikostutkintayksikön ainoan naispuolisen poliisin Kis Shamis Kabdi Bilen mukaan suurin osa miespuolisista poliiseista ei katso raiskauksen ja sukupuolittuneen väkivallan olevan rikoksia, minkä vuoksi hän ottaa hoitaakseen kaikki tällaiset tapaukset. Bilen mukaan yhteisöjen vanhimmat kuitenkin tulevat ja ottavat hoitaakseen monet hänen käsiteltävinä olevista tapauksista. Usein raiskaajan perhe maksaa sakon kameleina tai vuohina uhrin perheelle, tai uhri pakotetaan avioitumaan raiskaajansa kanssa.²⁵⁴

Vaikka Puntmaassa on ollut oikeudellista kehitystä mm. raiskauksen ja muiden seksuaalirikosten kriminalisoinnin saralla²⁵⁵, viralliset oikeuspalvelut ovat siellä edelleen erittäin rajalliset. Yhteisöjen tai IDP-leirien johtajat tavallisesti ratkovat yhä kaikki kiistat, myös seksuaaliseen ja sukupuolittuneeseen väkivaltaan liittyvät virallisen oikeusjärjestelmän sijasta.²⁵⁶ Xeer priorisoi hyvien suhteiden ylläpitoa klaanien välillä sen sijaan, että se olisi oikeudenmukainen uhreille. Joidenkin REACHin tutkimuksen vastaajien mukaan kompensatio suoritetaan joskus seksuaalisen tai sukupuolittuneen väkivallan tapausten ratkaisemiseksi, mutta nämäkin usein suosivat miestä.²⁵⁷ Esimerkiksi raiskaustapauksissa nainen usein pakotetaan avioitumaan tekijän

²⁴⁸ GECPD 29.1.2017 [päivitetty 10.6.2017].

²⁴⁹ GECPD 29.1.2017 [päivitetty 10.6.2017].

²⁵⁰ USDoS 20.4.2018.

²⁵¹ UNHRC 19.7.2018, s. 15.

²⁵² UNHRC 19.7.2018, s. 14.

²⁵³ GECPD 30.4.2017.

²⁵⁴ NewsGram 16.9.2017.

²⁵⁵ VOA 10.1.2018; UNFPA 5.9.2016.

²⁵⁶ REACH 4/2018, s. 26.

²⁵⁷ REACH 4/2018, s. 26.

kanssa²⁵⁸, erityisesti silloin jos hän oli ennen raiskausta ollut neitsyt.²⁵⁹ Klaanin vanhimpien perinteiset keinot seksuaalisen väkivallan käsittelemiseksi eivät toimi hyvin urbaaneilla alueilla tapahtuvan erottelemattoman seksuaalisen väkivallan käsittelemiseksi.²⁶⁰

5. Suojelu ja tuki oikeudenloukkausten uhreille

Yhdysvaltain ulkoministeriön ihmisoikeusraportin mukaan Somalian siviiliviranomaisilla ei ole tehokasta kontrollia turvallisuusviranomaisista ja heillä on vain rajallinen kyky suojella kansalaisten ihmisoikeuksia.²⁶¹ Hallitus on reagoinut niukasti laaja-alaiseen naiseen ja tyttöihin kohdistuvaan väkivaltaan, ml. raiskauksiin, ja rankaisemattomuus on yleensä normi.²⁶² Hallitus tekee hyvin vähän nostaakseen syytteitä ja rangaistakseen oikeudenloukkauksiin syyllistyneitä viranomaisia, erityisesti sotilas - ja poliisiviranomaisia, jotka ovat syytettyinä raiskauksista, tapoista, klaaniväkivaltaisuuksista ja kiristyksistä.²⁶³ Positiivisena askeleena Somalian armeijan puolustusvoimien päällikkö julisti elokuussa 2017 määräyksen seksuaalisen väkivallan nollatoleranssista.²⁶⁴ Klaanimilitiat ja al-Shabaab tekevät yhä vakavia oikeudenloukkauksia ympäri maata, ml. raiskauksia.²⁶⁵

Naisen aseman ja suojelun saamisen mahdollisuuksien määrittäminen on vaikeaa Somalian klaanijärjestelmän kontekstissa, jossa naiset ovat pääsääntöisesti riippuvaisia olemassa olevasta miespuolisesta verkostosta, joka voi edustaa heitä xeer-neuvotteluissa.²⁶⁶ Klaaninsa maantieteellisellä alueella asuvalla naisella on yleensä mahdollisuus saada klaaninsa suojelua, mutta sen määrä ja taso riippuvat klaanista ja sen vahvuudesta.²⁶⁷ Eniten seksuaalisesta ja sukupuolittuneesta väkivallasta kärsivät maan sisäisesti siirtymään joutuneet sekä vähemmistöryhmiin ja -klaaneihin kuuluvat naiset ja tytöt riittämättömien suojelumekanismien puuttuessa. Heillä ei ole pääsyä virallisen tai epävirallisen oikeusjärjestelmän pariin, tai pääsy on rajallista. Heidän saamansa klaanisuojelu on myös heikkoa.²⁶⁸ Puntmaan kansalaisyhteiskunnan edustajien mukaan esimerkiksi raiskauksen uhreiksi joutuneille vähemmistöklaanien naisille ei ole mitään suojelua tarjolla.²⁶⁹

Toukokuussa 2014 liittovaltion hallitus hyväksyi kansallisen toimintaohjelman "*National Action Plan on Ending Sexual Violence in Conflict*" (NAP/SVC) sekä kattavan strategian seksuaalisen ja konfliktiin liittyvän seksuaalisen väkivallan ehkäisemiseksi ja sitä vastaan taistelemiseksi. Toimintasuunnitelman toimiin kuuluvat ilmainen oikeusapu seksuaalisen väkivallan uhreille, oikeusministerin alaiset erikoisyksiköt tapausten käsittelyyn, liikkuvat tuomioistuimet maaseutu- ja

²⁵⁸ UNSOM & UNHCR 12/2017, s. 29; USDoS 20.4.2018; VOA 25.1.2017.

²⁵⁹ Bendana & Chopra 2013. Raportissa: REACH 4/2018, s. 26.

²⁶⁰ SIHA 12/2015, s. 13.

²⁶¹ USDoS 20.4.2018.

²⁶² USDoS 20.4.2018.

²⁶³ USDoS 20.4.2018.

²⁶⁴ UN Women 18.9.2018; UNSC 23.3.2018, s. 19.

²⁶⁵ USDoS 20.4.2018.

²⁶⁶ Lifos 27.4.2018, s. 5.

²⁶⁷ Lifos 27.4.2018, s. 5.

²⁶⁸ UNSOM & UNHCR 12/2017, s. 19; Lifos 27.4.2018, s. 5.

²⁶⁹ UNHRC 6.9.2017, s. 14.

muille syrjäisille alueille, sekä tiedonlisäämiskampanjoita.²⁷⁰ YK:n turvallisuusneuvoston mukaan hallitus on yrittänyt nopeuttaa toimintaohjelman toimeenpanoa,²⁷¹ mutta Afrikan kehitys pankin mukaan toimeenpano on ollut hidasta.²⁷²

Seksuaalisen väkivallan tapaukset ovat Somaliassa aliraportoituja sen vuoksi, että uhrit pelkäävät stigmatisointia ja/tai tekijöiden kosta, viranomaisia ei ole lähellä eikä uhreille ole kaikkialla palveluita tarjolla.²⁷³ Raiskausten uhrit kärsivät raiskauksen jälkeisestä syrjinnästä, sillä heidän katsotaan olevan ”epäpuhtaita”.²⁷⁴ Poliisi on haluton tutkimaan sukupuolittuneen väkivallan tapauksia ja joskus pyytää uhreja suorittamaan tapauksensa tutkinnan itse.²⁷⁵ Tuen tarjoaminen seksuaalisen väkivallan uhreille on parantunut Somaliassa,²⁷⁶ mutta siitä huolimatta palveluita on edelleen tarjolla äärimmäisen rajallisesti.²⁷⁷ Maassa on edelleen alueita, joissa tukea ei ole ollenkaan saatavilla, kuten esimerkiksi al-Shabaabin hallinnoimilla alueilla Bakoolin ja Bayn alueilla.²⁷⁸ YK:n turvallisuusneuvoston mukaan Somaliassa ei ole uhreille psykososiaalista neuvontaa tai tukea tarjoavia keskuksia.²⁷⁹ Päinvastaisesti UNSOMin ja UNHCR:n raportin mukaan hallituksella olisi ympäri maata yhteensä 71 keskusta, jotka tarjoavat tukea sukupuolittuneen väkivallan uhreille ja heidän perheilleen sekä myös väliaikaista majoitusta uhrien suojelemiseksi sekä viisi turvataloa. Vuoden 2016 ensimmäisten kahdeksan kuukauden aikana 61 uhria hyötyi väliaikaisesta suojelusta näissä turvataloissa.²⁸⁰

Virallisen oikeusavun puuttuessa tavallisesti yhteisöjen ja IDP-leirien johtajat ratkovat muiden kiistojen ohella myös seksuaaliseen ja sukupuolittuneeseen väkivaltaan liittyviä tapauksia, mutta ratkaisuisaan puolustavat harvoin uhrien oikeuksia.²⁸¹ Jotkut raiskausten uhrit pakotetaan menemään naimisiin raiskaajan kanssa.²⁸² Jotkut raiskauksen seurauksena raskaaksi tulleet naiset on pakotettu lähtemään kylästään ja heidän vauvoillaan on riski tulla tapetuksi. Joskus naiset ovat päätyneet itsemurhaan, jos he eivät ole voineet lähteä kylästään synnyttämään muualle.²⁸³

Banadirin aluehallinnon ohjelmajohtajan Hassan Sheikh Abdin mukaan alueella tehdyt tietoisuudenlisäämisohjelmat ovat vaikuttaneet naisiin kohdistuneen seksuaalisen ja sukupuolittuneen väkivallan merkittävään vähenemiseen.²⁸⁴ Marraskuussa 2016 poliisivoimien päämajaan Mogadishussa perustettiin naisten ja lasten suojeluyksikkö²⁸⁵ ja kentällä toimivien

²⁷⁰ UNSC 23.3.2018, s. 19; UNSOM & UNHCR 12/2017, s. 20.

²⁷¹ UNSC 23.3.2018, s. 19.

²⁷² AFDB 2018, s. 7.

²⁷³ UNSC 26.12.2017, s. 14; UNSC 5.9.2017, s. 16; REACH 4/2018, s. 3.

²⁷⁴ USDoS 20.4.2018.

²⁷⁵ USDoS 20.4.2018.

²⁷⁶ UNSC 26.12.2017, s. 14; UNSC 5.9.2017, s. 16.

²⁷⁷ REACH 4/2018, s. 3; UNSC 5.9.2017, s. 16.

²⁷⁸ UNSC 26.12.2017, s. 14.

²⁷⁹ UNHRC 19.7.2018, s. 14.

²⁸⁰ UNSOM & UNHCR 12/2017, s. 20.

²⁸¹ REACH 4/2018, s. 3.

²⁸² USDoS 20.4.2018; UNSOM & UNHCR 12/2017, s. 29.

²⁸³ UNHRC 19.7.2018, s. 14.

²⁸⁴ AMISOM 11.12.2016.

²⁸⁵ Women and Child Protection Unit.

naispuolisten poliisien määrän lisäämistä suunniteltiin. Mutta resurssit ja taidot tutkia ja raportoida seksuaalisen väkivallan rikoksia puuttuu yhä.²⁸⁶ Perinteisten oikeusmenetelmien käyttäminen koetaan helppona tapana kylien ja klaanien vanhimmille ylläpitää heidän vaikutusvaltaansa yhteisöissä ja vaikuttaa poliisivoimiin. Kattavan ja täsmällisen tiedon saaminen seksuaalisen ja sukupuolittuneen väkivallan tapauksista Somaliassa on valtava haaste, sillä suureen osaan maata on vain rajallinen pääsy tai ei pääsyä ollenkaan, eikä uhreille ole palveluita ja he ovat haavoittuvia mahdollisille kostotoimille tekijöiden taholta.²⁸⁷

Hiiraanin maakunnan poliisissa toimii ”gender officer”, jonka asemapaikkana on alueen pääkaupunki Belet Weynessä. Gender officerina toimiva Amino Ali Hiirey käyttää asemaansa varmistaakseen, että naisiin kohdistuvat oikeudenloukkaukset selvitetään asianmukaisesti. Hänen ansiostaan monet tapaukset on ratkaistu onnistuneesti ja tekijät on pidätetty.²⁸⁸ Kesällä 2018 AMISOM järjesti Belet Weynessä seitsemänpäiväisen koulutuksen poliiseille seksuaalisesta ja sukupuoleen perustuvasta väkivallasta.²⁸⁹ Jubbalandin osavaltiossa on perustettu Gender Desk:ejä neljälle poliisiasemalle Kismayon piirikunnassa, ml. kahdelle IDP-leirille.²⁹⁰

Myös AMISOM on ottanut konkreettisia askeleita kitkeäkseen seksuaalista ja sukupuolittunutta väkivaltaa Somaliassa. Mission gender -yksikkö suunnittelee kouluttavansa lisää Somalian poliiseja auttamaan taistelussa lisääntyneitä naisiin kohdistuneita seksuaalisen väkivallan tapauksia vastaan.²⁹¹ Missio myös kannustaa valtavirtaistamaan sukupuoliasiat kaikissa hallinnon rakenteissa.²⁹² Häpäisytapaukset ovat yhä yleisiä Somaliassa, koska maa vasta toipuu konfliktista. AMISOM kannustaa somalialaisia viemään seksuaalisen ja sukupuolittuneen väkivallantapaukset virallisiin tuomioistuimiin perinteisen oikeusjärjestelmän sijasta, joka antaa lieviä tuomioita seksuaalirikoksista.²⁹³

Uskonnollisilla johtajilla on tärkeä rooli sukupuolittuneen väkivallan kitkemisessä, sillä heitä kuunnellaan ja he saavuttavat suuria ihmisjoukkoja. Uskonnolliset johtajat esimerkiksi olivat auttaneet pidättämään ja tuomitsemaan Puntmaan maaseudulla liikkuneen sarjaraiskaajan.²⁹⁴

Puntmaassa toimii YK:n väestörahasen tukema ”yhden pysähdyksen keskus” Maatokaal sukupuolittuneen väkivallan uhreille.²⁹⁵ *Yhteisöpalvelujärjestö Puntland Minority Women Development Organization* (PMWDO) tukee vähemmistö naisia ja -lapsia tarjoamalla heille olennaisia palveluita ja elinkeinomahdollisuuksia. Etelä- ja Keski-Somaliassa vastaavia vähemmistöjen kansalaisjärjestöjä on vaikeampi löytää. MRG ei löytänyt yhtään vähemmistöön kuuluvien naisten johtamaa järjestöä tai aloitetta.²⁹⁶

²⁸⁶ UNSOM & UNHCR 12/2017, s. 20; UNSC 23.3.2018, s. 19.

²⁸⁷ UNSOM & UNHCR 12/2017, s. 20.

²⁸⁸ UNSOM 17.4.2017.

²⁸⁹ AMISOM 30.6.2018.

²⁹⁰ UNSOM & UNHCR 12/2017, s. 20.

²⁹¹ AMISOM 24.6.2018.

²⁹² AMISOM 24.6.2018.

²⁹³ AMISOM 24.6.2018.

²⁹⁴ UNSOM 25.11.2017.

²⁹⁵ UNFPA 31.1.2017.

²⁹⁶ MRG 1/2015, s. 12.

Haweenka Horseedka Nabadda Iyo Noloshka (HINNA) on Mogadishussa toimiva paikallinen kansalaisjärjestö, joka tukee sukupuolittuneen väkivallan uhreja. He pyörittävät keskusta, joka tukee kuukausittain vähintään 50 seksuaalisen ja sukupuolittuneen väkivallan uhriksi joutunutta naista. Keskus tarjoaa sekä oikeudellista että lääketieteellistä apua uhreille ja auttaa heitä palaamaan normaalin elämän pariin.²⁹⁷ Mogadishussa tarjolla oleva seksuaalisesta väkivallasta selviytyneille suunnattu harjoitusohjelma auttaa siihen osallistujia selviämään traumaattisesta kokemuksestaan. Tunteja pidetään eri puolilla Mogadishua. Nuoret harjoittelevat hengitystä, meditaatiota ja venyttelyä. Kehon- ja mielen hyvinvointiohjelma on suunnattu seksuaalisen väkivallan tai muun trauman läpikäyneille. Seksuaalisen väkivallan uhreille ei ole Somaliassa tarpeeksi palveluita kuten perusterveydenhoitoa tai oikeusapua. UNICEF:in suojeluvirkailijan mukaan palvelut kuitenkin lisääntyvät päivä päivältä, mutta ennaltaehkäisytoimiin tulisi tarttua, sillä uhrien palvelut eivät poista itse ongelmaa.²⁹⁸

Vähemmistöryhmien tilanteesta lisää Maatietopalvelun kyselyvastauksessa:

- *Vähemmistöryhmien tilanne Mogadishussa / 16.09.2016 (Tellus-maatietokanta)*

6. Yksinelävien naisten asema Somaliassa

Vaikka yhä useampi nainen toimii olosuhteiden pakosta perheensä pääasiallisina elättäjinä, naisen elämä Somaliassa ilman minkäänlaista miespuolista turvaverkkoa on vaikeaa. Maahanmuuttoviraston tiedonhankintamatkaraportin mukaan nainen ei voi tukeutua edes oman klaaninsa vanhimpiin ilman lähisukulaismiehen apua.²⁹⁹ Amnesty Internationalin raportin mukaan miespuolisen suojelijan puute voi altistaa naisen suuremmalle seksuaalisen ja sukupuolittuneen väkivallan vaaralle esimerkiksi silloin, kun nainen on joutunut eroon perheestään kuivuuden seurauksena.³⁰⁰ Yksinäiset turvaverkottomat naiset Mogadishussa ovat erityisen haavoittuvia väkivallalle.³⁰¹

Klaaniverkoston olemassaolo voi tarjota yksinäiselle naiselle jonkintasoista suojelua. Nykyisessä turvallisuus- ja humanitaarisessa tilanteessa klaanien on kuitenkin yhä vaikeampaa suojella jäseniään. Vähemmistöklaanien jäsenet voivat joutua pakkotöihin, pakkovärvätyiksi, hädetyiksi ja heidän lastensa oikeuksia voidaan loukata, ml. Mogadishussa.³⁰² Yksinäiselle naiselle ilman klaaniverkostoa sekä maan sisäisesti siirtymään joutuneelle naiselle tilanne on erityisen synkkä.³⁰³ Naisen ensisijainen miehistä koostuva verkosto linkittyy yleisimmin hänen aviomieheensä. Xeerissä tämä verkosto on tapauskohtainen. Se, kuinka läheinen nainen on miehen kanssa ja mikä on heidän suhteensa, vaikuttaa siihen, kuinka laaja kyseisen miehen mandaatti on tämän naisen edustajana xeerissä.³⁰⁴ Naista voivat edustaa hänen isänsä,

²⁹⁷ UNSOM 19.6.2017a.

²⁹⁸ VOA 24.1.2017.

²⁹⁹ Maahanmuuttovirasto 5.10.2018, s. 25.

³⁰⁰ AI 22.2.2018.

³⁰¹ DRC 3/2017, s. 12.

³⁰² DRC 3/2017, s. 54

³⁰³ DRC 3/2017, s. 54

³⁰⁴ Lifos 27.4.2018, s. 14.

aviomiehensä, isoisänsä, setänsä, veljensä, poikansa sekä miespuoliset serkut. Miehen on kuitenkin oltava maantieteellisesti samalla alueella naisen kanssa.³⁰⁵

Maahanmuuttoviraston tiedonhankintamatkallaan haastatteleminen järjestöjen edustajien mukaan *”Somaliaan palaava nainen tarvitsee tukiverkosta ottamaan hänet vastaan. Verkosto tarkoittaa käytännössä läheisistä perheenjäsenistä ja sukulaisista koostuvaa sukulaismiehen johtamaa yhteisöä”*.³⁰⁶ Solidaarisuus-järjestön Itäisen Afrikan aluepäällikön Airi Kähärän mukaan aviomiehen lisäksi naisen suojelijana voivat toimia myös hänen isänsä tai veljensä.³⁰⁷ Maahanmuuttoviraston lähteiden mukaan *”On epätodennäköistä, että somalialaisella naisella ei olisi, tai hän ei tuntisi ketään (miespuolista) sukulaista Somaliassa/Somalimaassa. Perheet Somaliassa ovat usein hyvin suuria. Perhe ja suku ovat hyvin tärkeitä ja sen vuoksi sukulaisten tunteminen on hyvin merkityksellistä.”*³⁰⁸ Naisille paluu Somaliaan on miehiä vaikeampaa, eikä heitä ole palanneiden joukossa monia. Joitain naisia on palannut heidän saatua tarjouksen korkeasta virasta maan hallinnossa, kuten esimerkiksi Jubamaan hallituksen tasa-arvoministeri (Minister of gender), joka palasi diasporasta Yhdysvalloista. Jotkut naiset ovat palanneet Somaliaan hoitamaan vanhempiansa omistamaa maata.³⁰⁹ Maahanmuuttoviraston raportin mukaan *”Paluuseen liittyvien haasteiden vuoksi on epätodennäköistä, että yksinäinen nainen palaisi Somaliaan, ellei hänellä olisi sopeutumaan ja kotoutumaan auttavaa tukiverkosta.”*³¹⁰

Ruotsin maatietopalvelun Lifoksen vuonna 2012 suorittaman tiedonhankintamatkan lähteiden mukaan naisten on mahdollista liikkua ilman miespuolista saattajaa Somaliassa, ja he liikkuvatkin, mutta tavallisesti yhdessä muiden naisten kanssa.³¹¹ Somali Women Development Centerin edustajan mukaan Mogadishussa naisen on mahdollista liikkua yksinkin eivätkä kaupungin tiesulut vaikuta heihin. Toisen lähteen mukaan jos naiselta vaaditaan maksua tiesululla, hänen on se maksettava. Mogadishun tiesulut ovat epävirallisia ja siksi niistä voi olla vaikea kulkea.³¹² Al-Shabaabin hallinnoimilla alueilla naiset eivät saa liikkua yksin.³¹³

Toimeentulon hankkiminen voi olla yksinäiselle naiselle haastavaa. Maahanmuuttoviraston tiedonhankintamatkaraportin mukaan *”Miehet ja naiset eivät ole tasaveroisessa asemassa liike-elämässä Somaliassa. Miehet eivät luota naisiin liikekumppaneina, vaan nainen tarvitsee miehen ”takaamaan” hänet. Mikä tahansa liiketoiminta edellyttää naiselta henkilökohtaista verkostoa, johon kuuluu miehiä.”*³¹⁴ Toisaalta Ruotsin maatietopalvelun Lifoksen mukaan elämä Somalian kaupunkialueilla vaikuttaa olevan maaseutua tasa-arvoisempaa ja periaatteessa naiset voivat jossain tapauksissa asua ja harjoittaa liiketoimintaa periaatteessa ilman tukea tai vaikutusta klaanilta tai xeeriltä.³¹⁵ Suojelunäkökulmasta on kuitenkin tärkeää muistaa, että vaikka nainen olisi etuoikeutettu yhdessä asiassa, niin se ei välttämättä päde muissa asioissa. Esimerkiksi varakas

³⁰⁵ Lifos 27.4.2018, s. 15.

³⁰⁶ Maahanmuuttovirasto 5.10.2018, s. 23.

³⁰⁷ Maahanmuuttovirasto 5.10.2018, s. 23.

³⁰⁸ Maahanmuuttovirasto 5.10.2018, s. 23.

³⁰⁹ Maahanmuuttovirasto 5.10.2018, s. 23.

³¹⁰ Maahanmuuttovirasto 5.10.2018, s. 24.

³¹¹ Lifos 5.6.2013, s. 11.

³¹² Lifos 5.6.2013, s. 11.

³¹³ Lifos 5.6.2013, s. 11.

³¹⁴ Maahanmuuttovirasto 5.10.2018, s. 25.

³¹⁵ Lifos 27.4.2018, s. 21.

liikenainen voi olla taloudellisesti etuoikeutetussa asemassa sekä saada arvostusta ja kunnioitusta yhteiskunnassa, mutta tästä huolimatta hänellä ei ole oikeutta viedä itse asioitaan xeeriin ja on tässä tilanteessa riippuvainen miehestä, joka voi edustaa häntä siellä.³¹⁶

CISP & International Alertin lokakuussa 2015 julkaisema raportti kuvaa naisjohtoisten kotitalouksien tilannetta kolmessa Mogadishun kaupunginosassa Bondheressa, Karaanissa ja Yaqshidissa. Raportin mukaan naisjohtoisten kotitalouksien määrä on melko suuri näissä piirikunnissa, sillä miehiä on kuollut konfliktissa ja perherakenteet ovat hajonneet konfliktin aikana. Klaanisuojelelun puute ja klaanijärjestelmän naisia syrjivä luonne ovat johtaneet siihen, että näillä naisilla, sekä myös vähemmistöihin kuuluvilla IDP-naisilla ja tytöillä, on riski joutua seksuaalisen ja sukupuolittuneen väkivallan uhreiksi.³¹⁷ Saman lähteen mukaan suurin osa naisista, jotka johtavat kotitalouksiaan tai ovat niiden pääasiallisia elättäjiä, ovat köyhiä ja heillä on hyvin rajalliset mahdollisuudet päätöksentekoon ja poliittiseen valtaan, pääomaan, lainaan tai maan ja omaisuuden hallintaan. Tämän vuoksi naiset ovat sidottuja epäviralliselle sektorille, jossa heidän päivittäiset ansionsa harvoin yltyvät kolmeen dollariin asti.³¹⁸ Yksinäisten naisten johtamat kotitaloudet ovat myös muita alttiimpia aliravitsemukselle.³¹⁹ Taloudellisesti heikko tilanne altistaa naisia entisestään seksuaaliselle ja sukupuolittuneelle väkivallalle.³²⁰

Norjan Pakolaisneuvoston tutkimuksen mukaan naisten johtamat kotitaloudet eivät kohtaa laaja-alaista syrjintää asunnon hankkimisessa, sillä merkittävin tekijä asunnon saamisessa on raha. Jos nainen pystyy maksamaan vuokraa, hän pystyy myös löytämään asunnon.³²¹ Joidenkin tutkimuksen vastaajien mukaan Mogadishussa miespuoliset vuokranantajat kuitenkin suosivat vuokralaisina sellaisia kotitalouksia, joissa perheenpäänä on mies. Mahdollisten ongelmien ilmetessä vuokranantajat selvittävät niitä mieluummin miesten kuin naisten kanssa.³²² Myös Maahanmuuttoviraston tiedonhankintamatkallaan haastatteleminen lähteiden mukaan nainen tarvitsee verkostoja asunnon hankkimiseksi:

”Verkosto on välttämätön käytännön asioiden järjestämiseksi ja ilman sellaista yksinäisen naisen elinolosuhteet ovat vaikeat. Naisen on esimerkiksi vaikeata vuokrata, myydä tai ostaa taloa tai asuntoa yksinään. Vuokraisäntä kysyy yleensä naiselta tämän klaanista ja yksinäistä vuokralaisnaista saatetaan pitää prostituoituna, minkä vuoksi asuntoa on vaikea saada. Ilman aviomiestä elävä yksinäinen nainen on alttiina seksuaaliselle väkivallalle, koska hänen katsotaan olevan ”vapaata riistaa”. Tämä koskee kaikkia naisia, ei pelkästään IDP- leireillä eläviä evakkoja.”³²³

³¹⁶ Lifos 27.4.2018, s. 21.

³¹⁷ CISP & International Alert 10/2015, s. 16.

³¹⁸ CISP & International Alert 10/2015, s. 19.

³¹⁹ Maahanmuuttovirasto 5.10.2018, s. 24.

³²⁰ CISP & International Alert 10/2015, s. 19; Maahanmuuttovirasto 5.10.2018, s. 24.

³²¹ NRC 15.2.2016, s. 43.

³²² NRC 15.2.2016, s. 43.

³²³ Maahanmuuttovirasto 5.10.2018, s. 24.

Naisjohtoiset kotitaloudet ovat muita suuremmassa riskissä joutua pakkohäätöjen kohteeksi, sillä heidän katsotaan olevan hädöille helpompia kohteita kuin kotitaloudet, joissa on aikuisia miehiä.³²⁴

³²⁴ NRC 15.2.2016, s. 47, 65.

Lähteet

AFDB (African Development Bank) 2018. *2018 African Economic Outlook. Somalia*. https://www.afdb.org/fileadmin/uploads/afdb/Documents/Generic-Documents/country_notes/Somalia_country_note.pdf (käyty 22.11.2018).

Africa's Voices Foundation 11/2017. *Beliefs and practices of Somali citizens related to child protection and gender*. Africa's Voices report for UNICEF Somalia Child Protection Section. <http://www.africasvoices.org/wp-content/uploads/2015/03/Gender-and-Child-Protection-report-for-UNICEF-Somalia-July-2017-Google-Docs.pdf> (käyty 8.10.2018).

AI (Amnesty International) 22.2.2018. *Amnesty International Report 2017/18 - Somalia*. <https://www.amnesty.org/en/countries/africa/somalia/report-somalia/> (käyty 9.10.2018).

Allgalgaduud Media 27.10.2017. *Al Shabaab stones woman to death in Sakow town*. <http://www.allgalgaduud.net/2017/10/27/al-shabaab-stones-woman-to-death-in-sakow-town/> (käyty 9.10.2018).

AMISOM (African Union Mission in Somalia)

30.6.2018. *Somali Police officers trained on prevention and handling of sexual violence cases*. <http://amisom-au.org/2018/07/somali-police-officers-trained-on-prevention-and-handling-of-sexual-violence-cases/> (käyty 12.10.2018).

24.6.2018. *AMISOM shines the spotlight on Sexual and Gender-based Violence in Somalia*. <http://amisom-au.org/2018/06/amisom-shines-the-spotlight-on-sexual-and-gender-based-violence-in-somalia/> (käyty 12.10.2018).

11.12.2016. *Somali youths challenged to help fight discrimination and gender-based violence*. <http://amisom-au.org/2016/12/somali-youths-challenged-to-help-fight-discrimination-and-gender-based-violence/> (käyty 15.10.2018).

ARC (Asylum Research Centre) 25.1.2018. *Somalia: Country Report. The situation in South and Central Somalia (incl. Mogadishu)*. <https://asylumresearchcentre.org/wp-content/uploads/2018/02/somalia-country-report-2018.pdf> (käyty 5.11.2018).

AU (African Union)

21.4.2015. *The African Union releases the key findings and recommendations of the report of investigations on Sexual Exploitation and Abuse in Somalia*. <https://au.int/en/newsevents/20150421> (käyty 4.11.2018).

19.10.2014. *The African Union (AU) Establishes a Team to Investigate Allegations of Sexual Exploitation and Abuse (SEA) by the AU Mission in Somalia (AMISOM)*. <http://www.peaceau.org/en/article/the-african-union-au-establishes-a-team-to-investigate-allegations-of-sexual-exploitation-and-abuse-sea-by-the-au-mission-in-somalia-amisom> (käyty 4.11.2018).

8.9.2014. *The African Union strongly rejects the Conclusions contained in the Report of the Human Rights Watch on allegations on sexual exploitation and abuse by AMISOM.* <http://www.peaceau.org/en/article/the-african-union-strongly-rejects-the-conclusions-contained-in-the-report-of-the-human-rights-watch-on-allegations-on-sexual-exploitation-and-abuse-by-amisom> (käyty 4.11.2018).

Bendana, A. & T. Chopra 2013. Women's rights, state-centric rule of law, and legal pluralism in Somaliland. *Hague Journal on the Rule of Law* 5: 44-73. Raportissa: REACH 4/2018. *Somalia. Drought and Protection Concerns in IDP Sites.* https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/reach_som_report_joint_partner_protection_assessment_april_2018.pdf (käyty 12.10.2018).

CIA World Factbook [päiväämätön]. *Somalia.* <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/so.html> (käyty 7.12.2018).

CISP (Comitato Internazionale per lo Sviluppo dei Popoli) & International Alert 10/2015. *The Complexity of Sexual and Gender-Based Violence. Insights from Mogadishu and South Central Somalia.* https://www.international-alert.org/sites/default/files/Somalia_ComplexitySexualViolence_EN_2015.pdf (käyty 1.11.2018).

CNN 14.7.2017. *In Somali drought, women fighting sexual predators as well as hunger.* <https://edition.cnn.com/2017/07/14/africa/somalia-drought-violence-against-women/index.html> (käyty 31.10.2018).

DFAT (Australian Government, Department of Foreign Affairs and Trade) 13.6.2017. *DFAT COUNTRY INFORMATION REPORT SOMALIA.* <https://dfat.gov.au/about-us/publications/Documents/country-information-report-somalia.pdf> (käyty 25.10.2018).

Diriye Abdullahi, Mohamed 2002. *Culture and Customs of Somalia.* Westport: Greenwood Press.

DRC (Danish Refugee Council) 3/2017. *South and Central Somalia - Security Situation, al-Shabaab Presence, and Target Groups.* https://www.nyidanmark.dk/NR/rdonlyres/57D4CD96-E97D-4003-A42A-C119BE069792/0/South_and_Central_Somalia_Report_March_2017.pdf (käyty 31.10.2018).

GECPD (Galkayo Center for Peace and Development)

30.4.2017. *Somalia: Galkayo police arrest five men who raped 15-yr-old girl.* <https://gecpdsomalia.org/somalia-galkayo-police-arrest-five-men-who-raped-15-yr-old-girl/> (käyty 26.10.2018).

29.1.2017 [päivitetty 10.6.2017]. *Somalia: Its 36 years imprisonment and 700 lashes for 5 teenagers in Galdogob gang rape case.* <https://gecpdsomalia.org/36-years-imprisonment-700-lashes-5-teenagers-galdogob-gang-rape-case/> (käyty 26.10.2018).

Ghedi Santur, Hassan / IRIN News 22.10.2018. *Reporter's Diary: Heal Somalia's former child soldiers, heal a nation.* <https://www.irinnews.org/opinion/2018/10/22/heal-somalia-former-child-soldiers-heal-nation-al-shabab> (käyty 4.12.2018).

GIWPS (Georgetown Institute for Women, Peace and Security) & PRIO (Peace Research Institute Oslo) 2017. *Women, Peace and Security Index 2017/18: Tracking Sustainable Peace through Inclusion, Justice, and Security for Women.* <https://giwps.georgetown.edu/country/somalia/> (käyty 9.10.2018).

Hill, M. 2010. *No Redress: Somalia's Forgotten Minorities.* <https://minorityrights.org/wp-content/uploads/old-site-downloads/download-912-Click-here-to-download-full-report.pdf> (käyty 23.11.2018).

HRW (Human Rights Watch)

18.1.2018. *World Report 2018 - Somalia.* <https://www.hrw.org/world-report/2018/country-chapters/somalia> (käyty 15.10.2018).

18.4.2017. *In Crisis-Stricken Somalia, No Safe Haven.* <https://www.hrw.org/news/2017/04/18/crisis-stricken-somalia-no-safe-haven> (käyty 12.10.2018).

8.9.2014. *"The Power These Men Have Over Us". Sexual Exploitation and Abuse by African Union Forces in Somalia.* <https://www.hrw.org/report/2014/09/08/power-these-men-have-over-us/sexual-exploitation-and-abuse-african-union-forces> (käyty 4.11.2018).

ICG (International Crisis Group) 9.5.2017. *Instruments of Pain (III): Conflict and Famine in Somalia.* <https://d2071andvip0wj.cloudfront.net/b125-instruments-of-pain-iii.pdf> (käyty 12.10.2018).

ISS (Institute for Security Studies) 14.9.2018. *Women claim their place in Somalia's politics.* <https://issafrica.org/iss-today/women-claim-their-place-in-somalias-politics> (käyty 31.10.2018).

Life & Peace Institute 4/2018. *INCREASING WOMEN'S PARTICIPATION AND INCLUSION IN JUBBALAND PEACE PROCESSES WOMEN, CONFLICT AND PEACE: Learning from Kismayo.* <http://life-peace.org/wp-content/uploads/LPI-PD-SWSO-Kismayo-Research-Report-Women-Conflict-and-Peace-April-2018.pdf> (käyty 26.10.2018).

Lifos

27.4.2018. *Somalia: kvinnors position i klansystemet.* <https://lifos.migrationsverket.se/dokument?documentSummaryId=41295> (käyty 22.10.2018).

5.6.2013. *Kvinnor och barn i Somalia. Rapport från utredningsresa till Nairobi, Kenya och Mogadishu, Hargeisa och Boosaaso i Somalia i juni 2012.*

<https://lifos.migrationsverket.se/dokument?documentSummaryId=30432> (käyty 7.12.2018).

30.11.2012. *Myndigheter och klansystem i Somalia. Rapport från utredningsresa till Nairobi, Kenya samt Mogadishu, Hargeisa och Boosaaso i Somalia i juni 2012.* <https://lifos.migrationsverket.se/dokument?documentSummaryId=29006> (käyty 5.11.2018).

Maahanmuuttovirasto 5.10.2018. *Somalia: Tiedonhankintamatka Mogadishuun ja Nairobiin tammikuussa 2018.* <https://migri.fi/documents/5202425/5914056/Somalia+tiedonhankintamatkaraportti+actatettu.pdf/1d496f99-9fde-a066-9d41-d7b95a32c144/Somalia+tiedonhankintamatkaraportti+actatettu.pdf.pdf> (käyty 25.10.2018).

MRG (Minority Rights Group International)

1/2015. *Looma Ooyaan – No One Cries for Them: The Predicament Facing Somalia's Minority Women.* https://minorityrights.org/wp-content/uploads/old-site-downloads/mrg_report_somalia_jan2015.pdf (käyty 16.10.2018).

[päivitetty 5/2018]. *Somalia.* <https://minorityrights.org/country/somalia/> (käyty 23.10.2018).

NewsDeeply 27.4.2017. *In Somalia, New Law Could Finally Give Rape Survivors a Voice.* <https://www.newsdeeply.com/womenandgirls/articles/2017/04/27/in-somalia-new-law-could-finally-give-rape-survivors-a-voice> (käyty 25.10.2018).

NewsGram 16.9.2017. *End of the 'Culture of Silence': Somalia Gets its First Forensic Lab to Handle Cases of Rape and Gender-based Violence.* <https://www.newsgram.com/somalia-forensic-lab-rape-gender-based-violence> (käyty 25.10.2018).

NRC (Norwegian Refugee Council) 15.2.2016. *Housing, Land and Property rights for Somalia's urban displaced women.* <https://www.nrc.no/globalassets/pdf/reports/somalia-housing-land-and-property-rights-for-somalias-urban-displaced-women-2016.pdf> (käyty 1.11.2018).

Oxfam 6/2018. *Drought, Displacement and Livelihoods in Somalia/Somaliland - Time for gender-sensitive and protection-focused approaches.* <https://oxfamilibrary.openrepository.com/bitstream/handle/10546/620503/bn-somalia-somaliland-drought-displacement-protection-280618-en.pdf;jsessionid=1D95C876758AB03C17D345F1861A7C55?sequence=7> (käyty 15.10.2018).

Radio Dalsan 23.9.2018. *Hundreds Demonstrate Against Clan-Hate Instigated Killing Of Mogadishu Mechanic.* <https://www.radiodalsan.com/en/2018/09/23/hundreds-demonstrate-against-clan-hate-instigated-killing-of-mogadishu-mechanic/> (käyty 4.12.2018).

Radio Kulmiye 3.2.2018: *Deadly fire on civilian bus near Beledweyne, Hiiraan region.* <http://radiokulmiye.net/2018/02/03/deadly-fire-on-civilian-bus-near-beledweyne-hiiraan-region/> (käyty 9.10.2018).

REACH 4/2018. *Somalia. Drought and Protection Concerns in IDP Sites.*

https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/reach_som_report_joint_partner_protection_assessment_april_2018.pdf (käyty 12.10.2018).

Reuters 26.10.2017. *Somalia's al Shabaab stones woman to death for cheating on husband.*

<https://www.reuters.com/article/us-somalia-violence/somalias-al-shabaab-stones-woman-to-death-for-cheating-on-husband-idUSKBN1CV302> (käyty 9.10.2018).

Rift Valley Institute 2/2016. *The impact of war on Somali men and its effects on the family, women and children.* <http://riftvalley.net/publication/impact-war-somali-men-and-its-effects-family-women-and-children> (käyty 26.10.2018).

Save the Children 30.8.2018. *Save the Children Somaliland/Somalia 2017 Country Annual Report.*

https://somalia.savethechildren.net/sites/somalia.savethechildren.net/files/library/V1_Save%20the%20Children%20Somalia%202017%20Country%20Annual%20Report_Final.pdf (käyty 1.11.2018).

Shabelle News 5.9.2017. *Four women reportedly raped near Qoryoley district.*

<http://radioshabelle.com/four-women-reportedly-raped-near-qoryoley-district/> (käyty 9.10.2018).

SIDRA Institute 10/2018. *Women, Peace and Security Agenda: Somali Women in the Post Conflict Socio-Political Arena.* Policy Brief.

<https://sidrainstitute.org/wp-content/uploads/2018/10/Policy-Brief-WPS-Somalia-.pdf> (käyty 22.10.2018).

SIHA (Strategic Initiative for Women in the Horn of Africa)

21.6.2016. *Somalia – Gendered Killings. SIHA Briefing on the latest wave of targeted killings of women.* <http://sihanet.org/siha-briefing-somalia-gendered-killings/> (käyty 1.11.2018).

12/2015. *The Other War: Gang Rape in Somaliland.* <http://sihanet.org/wp-content/uploads/2018/02/The-Other-War-Gangrape-in-Somaliland-SIHA-Network.pdf> (käyty 31.10.2018).

Thompson Reuters Foundation 2018. *Somalia. The World's Most Dangerous Countries for Women 2018.* <http://poll2018.trust.org/country/?id=somalia> (käyty 12.10.2018).

UNDP (United Nations Development Programme)

10.11.2017. *2016 Gender Equality Progress Report UNDP Somalia.*

<http://www.so.undp.org/content/dam/somalia/Reports/Gender/UNDP-SO-Gender-Equality-Progress-Progress-2016.pdf> (käyty 31.10.2018).

2012. *Somalia Human Development Report 2012.*

http://hdr.undp.org/sites/default/files/reports/242/somalia_report_2012.pdf (käyty 8.10.2018).

UNFPA (United Nations Population Fund)

31.1.2017. *Puntland enforces sexual offences law.*

<https://somalia.unfpa.org/news/puntland-enforces-sexual-offences-law> (käyty 31.10.2018).

5.9.2016. *Puntland passes law against sexual offences.*

<https://somalia.unfpa.org/en/news/puntland-passes-law-against-sexual-offences> (käyty 18.10.2018).

10/2014. *POPULATION ESTIMATION SURVEY 2014 FOR THE 18 PRE-WAR REGIONS OF SOMALIA.* <https://somalia.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/Population-Estimation-Survey-of-Somalia-PESS-2013-2014.pdf> (käyty 23.10.2018).

UNHRC (United Nations Human Rights Council)

19.7.2018. *Report of the Independent Expert on the situation of human rights in Somalia A/HRC/39/72.*

<https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/G1822955.pdf> (käyty 12.10.2018).

6.9.2017. *Report of the Independent Expert on the situation of human rights in Somalia A/HRC/36/62.*

https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/RegularSessions/Session36/_layouts/15/WopiFrame.aspx?sourcedoc=/EN/HRBodies/HRC/RegularSessions/Session36/Documents/A_HRC_36_62.docx&action=default&DefaultItemOpen=1 (käyty 16.10.2018).

UNICEF (United Nations Children's Fund)

2018. *Somalia. Annual Report 2017.*

https://www.unicef.org/somalia/SOM_resources_annualreport2017.pdf (käyty 24.10.2018).

12/2002. *Women's Rights in Islam and Somali Culture.*

https://www.unicef.org/somalia/SOM_WomenInIslam.pdf (käyty 24.10.2018).

UNOCHA (United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs)

10/2017. *Somalia Joint Multi-Cluster Needs Assessment.*

<https://reliefweb.int/report/somalia/somalia-joint-multi-cluster-needs-assessment-july-october-2017> (käyty 25.10.2018).

1.8.2002. *A study on minorities in Somalia.* <http://reliefweb.int/report/somalia/study-minorities-somalia> (käyty 25.10.2018).

UNSC (United Nations Security Council)

30.8.2018. *Report of the Secretary-General on Somalia S/2018/800.*
https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_2018_800.pdf (käyty 10.10.2018).

2.5.2018. *Report of the Secretary-General on Somalia S/2018/411.*
<http://undocs.org/S/2018/411> (käyty 9.10.2018).

23.3.2018. *Report of the Secretary-General on conflict-related sexual violence S/2018/250.* https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_2018_250.pdf (käyty 1.11.2018).

26.12.2017. *Report of the Secretary-General on Somalia S/2017/1109*.*
http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/2017/1109 (käyty 12.10.2018).

5.9.2017. *Report of the Secretary-General on Somalia S/2017/751.*
http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/2017/751 (käyty 10.10.2018).

UNSOM (United Nations Assistance Mission in Somalia)

19.6.2018. *UNSOM commemorates the International Day for the Elimination of Sexual Violence in Conflict.* <https://unsom.unmissions.org/unsom-commemorates-international-day-elimination-sexual-violence-conflict-1> (käyty 12.10.2018).

8.3.2018. *UN envoy hails role of women in promoting a more inclusive and equitable Somali society.* <https://unsom.unmissions.org/un-envoy-hails-role-women-promoting-more-inclusive-and-equitable-somali-society> (käyty 12.10.2018).

25.11.2017. *A dedicated activist speaks against gender-based violence in Puntland.* <https://unsom.unmissions.org/dedicated-activist-speaks-against-gender-based-violence-puntland> (käyty 12.10.2018).

15.10.2017. *A passionate advocate for promoting the rights of women and youth.* <https://unsom.unmissions.org/passionate-advocate-promoting-rights-women-and-youth> (käyty 17.10.2018).

19.6.2017a. *Maryan recounts how she survived sexual violence and her struggle to move on.* <https://unsom.unmissions.org/maryan-recounts-how-she-survived-sexual-violence-and-her-struggle-move> (käyty 12.10.2018).

19.6.2017b. *Nura Ahmed: Victim of drought and rape remembers her struggle on the International Day of Elimination of Sexual Violence in Conflict.* <https://unsom.unmissions.org/nura-ahmed-victim-drought-and-rape-remembers-her-struggle-international-day-elimination-sexual> (käyty 12.10.2018).

17.4.2017. *Police officer Amino Ali Hiirey champions women and girls' rights.* <https://unsom.unmissions.org/police-officer-amino-ali-hiirey-champions-women-and-girls-rights> (käyty 12.10.2018).

[päiväämätön]. *Women Protection.* <https://unsom.unmissions.org/women-protection> (käyty 12.10.2018).

UNSOM (United Nations Assistance Mission in Somalia) & UNHRC (United Nations Human Rights Office of the High Commissioner) 12/2017. *Protection of Civilians: Building the Foundation for Peace, Security and Human Rights in Somalia.* <http://www.ohchr.org/Documents/Countries/SO/ReportProtectionofCivilians.pdf> (käyty 10.10.2018).

USDoS (United States Department of State)

20.4.2018. *Country Report on Human Rights Practices for 2017 - Somalia.* <https://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/2017/af/277045.htm> (käyty 9.10.2018).

28.6.2018. *2018 Trafficking in Persons Report - Somalia.* <https://www.state.gov/documents/organization/282804.pdf> (käyty 5.11.2018).

27.6.2017. *2017 Trafficking in Persons Report - Somalia.* <https://www.state.gov/documents/organization/271345.pdf> (käyty 5.11.2018).

UN Women

18.9.2018. *Executive Director remarks at the United Nations Security Council meeting on Somalia.* <http://www.unwomen.org/en/news/stories/2018/9/speech-ed-phumzile-unscc-meeting-on-somalia> (käyty 12.10.2018).

20.8.2018. *Remarks by UN Women Executive Director in Mogadishu, Somalia.* <http://www.unwomen.org/en/news/stories/2018/8/speech-ed-phumzile-mogadishu-somalia> (käyty 12.10.2018).

21.6.2017. *UN Women to present new Strategic Plan and its work in Somalia at the Annual Session of the Executive Board.* <http://www.unwomen.org/en/news/stories/2017/6/announcer-executive-board-annual-session-2017> (käyty 12.10.2018).

VOA (Voice of America)

10.1.2018. *Somaliland Parliament Passes First Bill Criminalizing Rape.* <https://www.voanews.com/a/somaliland-parliament-bill-criminalizing-rape/4201780.html> (käyty 18.10.2018).

25.1.2017. *Somali Rape Law Gets First Test.* <https://www.voanews.com/a/somalia-rape-case-may-test-new-law/3692193.html> (käyty 25.10.2018).

24.1.2017. *Mind-body Wellness Helps Trauma Survivors in Somalia.*
<https://www.voanews.com/a/mind-body-wellness-helps-trauma-survivors-somalia/3688501.html> (käyty 25.10.2018).

World Bank [päiväämätön]. *Somalia.*

http://databank.worldbank.org/data/views/reports/reportwidget.aspx?Report_Name=CountryProfile&Id=b450fd57&tbar=y&dd=y&inf=n&zm=n&country=SOM (käyty 23.10.2018).

Vastuuvapauslauseke

This document was written by the Finnish Immigration Service's COI Service according to the common EU-guidelines for processing factual COI (2008). It was therefore composed on the basis of carefully selected, publicly available sources of information. All sources used are referenced. All information presented, except for undisputed/obvious facts has been cross-checked, unless stated otherwise. The information provided has been researched, evaluated and processed with utmost care within a limited time frame. However, this document does not pretend to be exhaustive. Neither is this document conclusive as to the merit of any particular claim to refugee status or asylum. If a certain event, person or organization is not mentioned in the document, this does not mean that the event has not taken place or that the person or organization does not exist. The information in the document does not necessarily reflect the opinion of the authority and makes no political statement whatsoever.